

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Profil dobrovolníka programu Pět P

Vypracovala: Kateřina Uvírová

Vedoucí práce: Mgr. Bohdana Břízová Ph.D

České Budějovice 2015

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci vypracovala samostatně a pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s ustanovením § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 9.4.2015

Kateřina Uvírová

Děkuji vedoucí bakalářské práce Mgr. Bohdaně Břízové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a připomínky, které mi pomohly při psaní této bakalářské práce.

Děkuji také koordinátorkám z pražského Pět P za jejich ochotu a spolupráci. Jejich vstřícný přístup mi byl velmi nápomocen při zpracování praktické části této bakalářské práce.

Abstrakt

Bakalářská práce se skládá ze dvou částí - teoretické a praktické. V první části jsem definovala pojmy dobrovolnictví, dobrovolník, mentoring, program Pět P. V mentoringové části jsem se zabývala celosvětovým programem Big Brothers Big Sisters, jeho vývojem, historií a v neposlední řadě jeho realizací v České republice pod názvem Pět P. Zde jsem se zaměřila na celkovou charakteristiku programu, jeho vznik, vývoj, cíle, principy a na první založené Pět P u nás.

Cílem práce je zhodnotit profil dobrovolníka programu Pět P. Za profil dobrovolníka jsem považovala věkové rozhraní dobrovolníků, pohlaví, dětství, studium, zájmy, koníčky, rodinu, osobní, současný život a v neposlední řadě souvislost s programem Pět P, a utvořit tak podrobný profil toho, jací lidé se stávají dobrovolníky zmiňovaného programu.

V praktické části byl použit kvantitativní výzkum, metoda dotazování, technika dotazníku, který obsahoval 21 otázek. Z těchto otázek bylo 12 uzavřených, 4 otevřené a 4 polootevřené. Tento dotazník je možno rozdělit na čtyři okruhy, a to dětství, identifikační otázky, současná osobní situace, souvislosti s programem Pět P. Výsledky byly vyhodnoceny popisnou statistikou s využitím grafů.

V další části práce jsou vyhodnoceny výsledky výzkumu, které jsou zpracovány popisnou statistikou pomocí grafů. Výsledky přinesly nejen očekávané předpoklady, ale také velice zajímavé a nečekané výsledky. Jeden z nich byl, že 32 ze 100 dotazovaných pracuje na plný úvazek. Dalším nečekaným a překvapivým výsledkem bylo, když na otázku, zda chcete mít své vlastní děti, odpověděli 2 respondenti ne a 7 možná. Tato odpověď je velice zajímavá vzhledem k tomu, že program Pět P je zaměřen na děti. Další částí práce je Diskuze, ve které jsou zhodnoceny podrobněji veškeré výzkumné otázky a jejich vyhodnocení. Na závěr práce uvádím také, jak by tento výzkum mohl pomoci samotné Asociaci Pět P v České Republice.

Klíčová slova:

dobrovolnictví, dobrovolník, mentoring, program Pět P

Abstract

The Bachelor thesis consists of two parts – theoretical and practical one. In the first part I defined the terms volunteering, volunteer, mentoring, and programme Five P. The empirical part is focused on the world-wide programme Big Brothers, Big Sisters, on its evolution, history and last but not least on its realization in the Czech Republic named “Five P”.

The main aim of the thesis is to evaluate a profile of a volunteer of the programme “Five P”. The characteristic of a profile includes age of volunteers, gender, childhood, study field, interests, hobbies, family, personal and current life and last but not least the link between him / her and the programme “Five P”. In other words, the goal of the thesis is to create a detailed profile of the people who are likely to become volunteers of this programme.

In the empirical part the quantitative research was carried out. The method of questioning was used, in detail a questionnaire technique. The questionnaire consisted of 21 questions – 12 close-ended questions, 4 open-ended questions and 4 semi-opened questions. The questionnaire could be divided into 4 parts – childhood, identification questions, current personal situation and links with the programme “Five P”.

In the next part the results of the research are examined. The results were evaluated by descriptive statistics, graphs were employed. Not only the expecting assumptions have been fulfilled, moreover some outcomes are very interesting and unexpected. For example the interesting finding is that 32 interviewees out of 100 work full time. The second interesting finding was an answer to a question “Do you want to have your own children?” Two respondents replied “no” and seven respondents replied “maybe”. The reason why this answer is interesting is the fact that the programme “Five P” is focused on children. The following part called “Discussion” deals with the detailed evaluation of the research questions. The final part provides suggestions how the “Association Five P in the Czech Republic” could make use of the research I have carried out.

Key words

volunteering, volunteer, mentoring, programme Five P

Obsah

ÚVOD	6
1. SOUČASNÝ STAV	7
1.1. Dobrovolnictví	7
1.1.1. Co je to dobrovolnictví	7
1.1.2. Kdo je to dobrovolník	8
1.1.3. Dobrovolnictví v České republice	9
1.2. Mentoring	12
1.2.1. Co je to mentoring	12
1.3. Mentoringový program Big Brothers Big Sisters	14
1.3.1. Historie hnutí Big Brother Big Sisters (BBBS)	15
1.4. Mentoringový program v ČR – Program Pět P	16
1.4.1. Charakteristika programu Pět P	18
1.4.2. Cíle programu Pět P	19
1.4.3. Dobrovolníci programu Pět P	20
1.4.4. Koordinátor programu Pět P	20
1.4.5. Supervize v programu Pět P	21
1.4.6. Další aktivity programu Pět P	23
1.5. Program Pět P v Praze	23
2. CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ PŘEDPOKLADY	25
3. METODIKA	26
3.1. Použité metody a techniky	26
3.2. Charakter výzkumného souboru	26
4. VÝSLEDKY VÝZKUMU	27
5. DISKUZE	41
ZÁVĚR	44
SEZNAM GRAFŮ:	45
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:	46
PŘÍLOHY	L - LVII

ÚVOD

Tématem mé bakalářské práce je Profil dobrovolníka programu Pět P. O tuto oblast lidské činnosti se zajímám již delší dobu a i já sama jsem prošla programem Pět P v organizaci Hestia v Praze. Tento program je velice specifický tím, že jsou spolu v kontaktu v podstatě dva cizí lidé v rozdílném věku a společenských rolích. Utváří se mezi nimi kamarádský vztah, který mezi sebou upevňují vždy jednou týdně. Na jedné straně tohoto vztahu jsou děti, které to jakýmkoliv způsobem nemají v životě jednoduché. Pohled na druhou stranu tohoto partnerství nám potom vnucuje otázku: kdo je člověk, který se dobrovolně rozhodl trávit svůj volný čas s někým, koho vlastně nezná, a vytvořit si s ním kamarádský vztah? Když jsem s dobrovolnictvím programu Pět P začínala, netušila jsem, co mám vlastně očekávat. Měla jsem obrovskou touhu zapojit se do něčeho tak užitečného, jako je pomoc dětem, kteří v životě nemají jednoduché. Očekávání bylo nakonec natolik pozitivní, že jsem se začala více soustředit na to, kdo jsou vlastně lidé, kteří se dobrovolnictvím v tomto programu zabývají. Na společných supervizích jsem je začala hodně vnímat a hlavou mi probíhaly myšlenky typu: Kdo tihle lidé vlastně opravdu jsou? Žijí u rodičů? Jaké oni sami měli své dětství? Když jsem pak vybírala téma své bakalářské práce, nemusela jsem dlouho tápat a Profil dobrovolníka programu Pět P byl naprosto jasnou volbou. Po konzultaci s koordinátorkami pražského programu Pět P jsme vytvořili několik otázek, které by samotnému programu pomohly specifikovat, jací lidé se stávají dobrovolníky tohoto programu. Myslím si, že tento výzkum bude velice přínosný pro Asociaci programu Pět P v ČR a pomůže jí více specifikovat, kdo se stává dobrovolníkem jejich programu.

1. SOUČASNÝ STAV

1.1. Dobrovolnictví

"Nejužitečnější ze všech umění je umění být užitečný."

Benjamin Franklin

1.1.1. Co je to dobrovolnictví

Dobrovolnictví nejen ve světě, ale i u nás, má mnoho definic. Ráda bych proto nejprve uvedla definice různých autorů. Každý z nich má na dobrovolnictví jiný pohled, ale ve své podstatě jsou stejné, i když se můžou zdát tolik odlišné.

Dobrovolnictví není v lidské společnosti ničím novým, v každé kultuře a společnosti pomáhali ti, kteří na tom byli lépe, těm méně šťastným, kteří kvůli nemoci, chudobě či přírodní katastrofě pomoc potřebovali. Solidarita a vzájemná pomoc tvoří základ existence lidské společnosti i všech náboženství. Dobrovolnictví lidskou společnost provází už tisíce let.

Podle Friče a Pospíšilové (2010) je dobrovolnictví vnímáno jako svébytný sektor společnosti, který sice má své hranice a limitované možnosti (kapacity), ale nemůže být ničím nahrazen.

Tošner (2006, s. 27) na konferenci v Kroměříži uvedl definici dobrovolnictví takto: *„Dobrovolnictví je vědomá, svobodně zvolená činnost ve prospěch druhých, kterou poskytují občané bezplatně. Dobrovolník dává vědomě část svého času, energie a schopností ve prospěch činnosti, která je časově i obsahově vymezena. Dobrovolnictví je profesionálně organizováno, aniž by ztratilo svoji spontaneitu. Je pravidelným a spolehlivým zdrojem pomoci pro organizaci, která s dobrovolníky spolupracuje, a zároveň zdrojem nových zkušeností, zážitků i příležitostí pro osobní růst dobrovolníků.“*

Dále Tošner uvedl (2006), že dobrovolnictví není obět, ale přirozený projev občanské zralosti. Přináší konkrétní pomoc tomu, kdo ji potřebuje, ale zároveň přináší dobrovolníkovi pocit smysluplnosti, nové zkušenosti a dovednosti, obohacení v mezilidských vztazích. Penner (2002) definuje dobrovolnictví jako dlouhodobé,

plánované a svobodně zvolené prosociální chování ve prospěch cizích druhých osob, které se odehrává v kontextu organizace. Je pro něj podstatné, že dobrovolnická práce není vykonávána pro blízké osoby (rodina, přátelé), protože taková pomoc obvykle obsahuje silné prvky reciprocity a pocitu povinnosti – není tedy svobodně zvolena. Frič a Vávra (2012) uvádějí, že dobrovolnictví je obvykle pojímáno jako pomoc jiným lidem vykonávanou ze svobodné vůle a bez nároků na odměnu. Někdy je považováno jen za pomoc, která je vykonávána prostřednictvím nějaké (neziskové, občanské) organizace a někdy podmínka formální organizovanosti není vyžadována. Někdy je tato pomoc striktně považována za práci, jindy obecně za činnost. Tito dva autoři uvedli ve své knize (Frič, Vávra, 2012) dva příklady, z nichž první reprezentuje užší a druhý širší přístup k definování dobrovolnictví:

1. Manuál Mezinárodní organizace práce OSN má následující definici dobrovolnické práce: Neplacená, nepovinná práce, což je čas, který jednotlivci bez nároku na plat věnují aktivitám vykonávaným pro lidi mimo jejich vlastní domácnost a to buď prostřednictvím organizace anebo přímo.

2. Studie Evropské komise zbývající se dobrovolnictvím v členských státech EU vychází z předpokladu, že dobrovolnictví je jakákoliv formální a neformální aktivita, která je záležitostí individuálního výběru, a je vykonávána bez myšlenky na odměnu ve prospěch jiných.

Jedna ze stručných definic dobrovolnictví je od Matouška (2008), který uvedl, že: *„Dobrovolnictví je neplacená a nekariéerní činnost, kterou provádějí lidé proto, aby pomohli svým bližním, komunitě nebo společnosti.“*

1.1.2. Kdo je to dobrovolník

Dobrovolníky se stávají obyčejní, přesto nevšední lidé, kteří se rozhodli věnovat část svého nadšení, energie a času světu, ve kterém žijí. Pomáhají v nejrůznějších oblastech našeho života. Usilují o ochranu přírody, bojují za lidská práva, poskytují pomoc při humanitárních katastrofách nebo pomáhají seniorům v domech s pečovatelskou službou, dětem v dětských domovech či pacientům v nemocnicích a léčebnách.

Dobrovolníkem se mohou stát lidé různých profesí. V naprosté většině nemusí mít dobrovolníci žádné speciální vzdělání. Podle Tošnera a Sozanské (2006) je to člověk,

který bez nároku na finanční odměnu poskytuje svůj čas, svojí energii, vědomosti a dovednosti ve prospěch ostatních lidí či společnosti. Může být vnímán jako spolehlivý pomocník, na kterého je možné mít podobné nároky jako na placeného zaměstnance.

Podle zákona č. 198/2002 Sb. o dobrovolnické službě, v platném znění, může být dobrovolníkem fyzická osoba:

- a) starší 15 let, jde-li o výkon dobrovolnické služby na území České republiky,
- b) starší 18 let, jde-li o výkon dobrovolnické služby v zahraničí, která se na základě svých vlastností, znalostí a dovedností svobodně rozhodne poskytovat dobrovolnickou službu. Tento zákon je prvním právním předpisem upravujícím statut dobrovolníka.

Dobrovolník je každý, kdo ze své dobré vůle, ve svém volném čase a bez nároku na finanční odměnu vykonává činnost ve prospěch jiných lidí nebo organizací. Kraus a Poláčková (2001) hodnotí dobrovolníky jako nadšence, kteří neodpovídají a ani nemohou odpovídat typu ideálního pracovníka, avšak mají řadu nesporných předností – především zájem o nezištnou pomoc, nadšení, neotřelost pohledu, častá je věková či zájmová spřízněnost s klientem. Nevyžaduje za svoji práci plat a spokojí se s odměnou v rovině osobního uspokojení. Náklady na zaškolení dobrovolníka ani zdaleka nedosahují výše prostředků na vyškolení skutečného profesionála.

Matoušek (1995, s. 40) snad trochu nadsazeně podotýká, že „*dobrovolník je po krátkém zaškolení schopen kvalitnější práce než vyhaslý profesionál opírající se o dovednosti zpevněné dvaceti nebo třicetiletou rutinou*“.

Petr Pithart na konferenci v Kroměříži v roce 2006 řekl (2006, str. 15): „*Ty tisíce dobrovolníků nejsou bezejmenní lidé, jako jsou často bezejmenní úředníci, jsou to lidé se skutečnými jmény, neopakovatelnými osudy, osobitými motivy. Angličtina má pro tohle výstižný výraz „grassroots“.* Sebesociálnější, sebebohatší stát by byl bez vás bezmocný“. Připomíná, že takových lidí musí být hodně jako trávy, a že důležití nejsou jen ti, kdo stojí v čele a nesou silné myšlenky. Připomíná také, že i každý stonek trávy má svůj vlastní kořínek.

1.1.3. Dobrovolnictví v České republice

Historie organizované dobročinnosti na území ČR sahá až do středověku, její počátky jsou spojovány s církví. Období národního vlastenectví přineslo i nebyvalý

nárůst různých občanských asociací, nadací a spolků, které podporovaly rozvoj národní kultury, umění, vědy a vzdělávání. V sedmdesátých letech 19. století už existovalo více než 3000 spolků, a v devadesátých letech jich bylo již přes 10000 a jejich počet stále rostl. Slibný vývoj dobročinnosti byl však záhy přerušen německou okupací r. 1938 a II. světovou válkou. Okupační režim mnohé neziskové organizace zrušil, ostatní, které uznal za vhodné, podržel pro své vlastní účely. Byly reorganizovány na přísně centralizované, hierarchické instituce sloužící státní moci. Po válce společně s obnovením demokracie se podařilo rychle obnovit spolky a neziskové organizace, které zaujaly významné společenské postavení (Frič a kol., 2001).

Éra socialismu po sobě zanechala z hlediska dárcovství a dobrovolnictví vesměs negativní dědictví. Pojem "dobročinnost" byl v očích běžného občana diskreditován hlavně díky jeho silné ideologizaci a vazbě takového konání na kariérní postup. Pro většinu občanů se dobrovolná práce stala synonymem vnucované, neautentické aktivity, které se pokoušeli vyhnout jak se jen dalo (Frič a kol., 2001).

V rámci tažení proti církvím byly roku 1951 systematicky zrušeny všechny jejich charitativní a sociální organizace. Rok 1968 znamenal určité "nadechnutí", ale skutečná aktivizace a obnova občanských iniciativ nastala až v osmdesátých letech 20. století a zejména po listopadu 1989. Po tomto roce prošla česká společnost hledáním vlastní identity. Lidé začali hledat způsob seberealizace, ve které by mohli využít svých dovedností a znalostí. Po roce 1989 byly obnoveny spolky a sdružení potlačené minulým režimem. Řada z nich získala v restitucích původní majetek a mohla tak pokračovat ve své činnosti. Vedle toho vznikly tisíce nových neziskových organizací, které neměly žádný majetek ani finanční podporu a svou činnost stavěly na lidském nadšení a pomoci dobrovolníků (Tošner, Sozanská, 2006).

Po roce 2000 se postoj české společnosti k dobrovolnictví začíná pozvolna měnit. Velkou změnu přinesl mimo jiné i Mezinárodní rok dobrovolníků 2001, který byl zahájen velkou konferencí v Amsterdamu s názvem „*Dobrovolnictví – kapitál tisíciletí*“. Hlavním cílem bylo posílit podporu dobrovolnické činnosti, zajistit dobrovolnictví větší uznání, sdílení informací pomocí médií a publicita. Nad touto konferencí převzal záštitu Václav Havel (Sozanská, 2001).

Dalším krokem ke změně postoje společnosti k dobrovolnictví bylo přijetí zákona o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon č. 198/2002 Sb. v platném znění), který vstoupil v platnost v roce 2003. Jde o první právní úpravu této oblasti,

kteřá nemá v právním řádu ČR žádnou historickou oporu. Zároveň je jakýmsi uznáním toho, že dobrovolnictví existuje jako legální vztah. Zákon vymezuje základní náležitosti podpory dobrovolnické služby. Zákon však nezachází do detailů, které by rozvoj této nové oblasti znemožnily – nedefinuje dobrovolnickou činnost ani nevymezuje hranice dobrovolnictví. Zákon přináší systém organizace státem podporované dobrovolnické služby. Ten stojí na třech pilířích:

- na vysílající organizaci (ta dobrovolníka chrání vůči organizaci přijímací a uplatňuje jeho nárok vůči státu),
- na dobrovolníkovi (je jím osoba určitých vlastností),
- na přijímající organizaci (využívající dobrovolnickou službu).

(Břízová, 2010)

Zde je nutné podotknout, že tento zákon upravuje pouze tzv. akreditované dobrovolnictví. Akreditace uděluje Ministerstvo vnitra vysílajícím organizacím v oblasti dobrovolnické služby na základě výše uvedeného zákona a mají čtyřletou platnost. Výhodou pro akreditované organizace je možnost žádat o státní dotaci na činnosti, které jsou vymezené zákonem o dobrovolnické službě – např. na pojištění dobrovolníků, na část nákladů, které jsou spojeny s evidencí dobrovolníků, přípravou a výkonem dobrovolnické služby. Další výhodou je možnost lépe vytvořit podmínky pro dobrovolnickou činnost nezaměstnaných, kteří jsou evidováni u Úřadu práce ČR, a také snazší získávání dobrovolníků, kteří upřednostňují vyšší stupeň právní ochrany a předem stanovená pravidla. Akreditace je v tomto případě jakási známka kvality.

Během prvního desetiletí po roce 2000 se v České republice začíná formovat nový typ manažerského řízení dobrovolnictví, v němž se rozvíjí autentické dobrovolnické aktivity na profesionálním základě. Počet dobrovolníků roste a dobrovolnický sektor se začíná přibližovat svým západním vzorům. Změnily se i hodnoty dobrovolnictví. Dobrovolníci už nejsou zaměřeni na cíle ve prospěch celé komunity, ale na pomoc specifickým skupinám či kategoriím lidí. Ve své dobrovolnické práci hledají seberealizaci (Frič, Pospíšilová, 2010).

V roce 2011 byl vyhlášen Radou Evropské unie Evropským rokem dobrovolných činností na podporu aktivního občanství 2011 (dále jen „Evropský rok“). Cílem Evropského roku byla podpora vzniku nových dobrovolných aktivit a zároveň posílení stávajícího dobrovolnictví na úrovni místní, celostátní i v rámci celé Evropské unie.

Evropský rok se snažil především zviditelnit dobrovolnictví a zlepšit podmínky pro jeho rozvoj (Evropský rok dobrovolných činností na podporu aktivního občanství, 2011).

Dne 5. června 2014 nabývá účinnosti zákon č. 86/2014 Sb., kterým se mění zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů. Tato novela zákona o dobrovolnické službě reaguje především na požadavky vyplývající ze zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) a z usnesení vlády č. 611/2007 ke Koncepci státní politiky pro oblast dětí a mládeže na období 2007 – 2013 a usnesení vlády č. 108/2013 o Národním akčním plánu podporujícím pozitivní stárnutí pro období let 2013 – 2017. Novelizace přináší 9 novinek v dobrovolnickém zákoně. Jejich podrobnější znění je k nalezení na stránkách Ministerstva vnitra České republiky v sekci Dobrovolnická služba (Informace o novele zákona o dobrovolnické službě, 2014).

1.2. Mentoring

1.2.1. Co je to mentoring

Mentoring je blízký, individuální, mezigenerační vztah staršího, zkušenějšího mentora, který má zájem předat své zkušenosti a vědomosti mladšímu a méně zkušenému chráněnci, který je nazýván „Mentee“ (Brumovská a Seidlová Málková 2010). Tento vztah přináší nejen osobnostní a vědomostní, ale i sociální rozvoj chráněnce. Stává se součástí procesu neformálního vzdělávání jedince. Roli mentora odlišuje od podobných rolí pracovníků s dětmi a mládeží vytvořené emocionální pouto.

Každý člověk se ve svém životě setkává s přirozeným mentoringem. Přirozenými mentory dětí a dospívajících mohou být rodiče, příbuzní, sousedé, učitelé, trenéři, členové církve, rodiče kamarádů, lékaři či terapeuti. Tyto vztahy se vyskytují v rámci přirozené sociální sítě dětí a dospívajících a tvoří 69% zaznamenaných mentorských vztahů (DuBoise, Silverthon, 2005).

Vztah funguje jako přirozené vzájemné spojení dvou lidí v jakékoli fázi života, je živoucí a přirozeně se rozvíjí. Vztah je vzájemně přínosný, přináší změnu a rozvoj oběma stranám, jeho přínos je zpětně rozpoznatelný. Mentor neprochází žádným výcvikem, nemá žádné „mentorské“ vzdělání a není za to ani placen. Formuje vztah přirozeně a nezištně bez přítomnosti třetí zprostředkující strany.

Dle Ebyho, Rhodese a Allena (2007) mentoring je:

- jedinečným vztahem mezi dvěma osobami,
- partnerství, v němž probíhá proces učení,
- proces definovaný typem podpory mentora,
- reciproční vztah,
- dynamický.

Podle DuBoise a Nevilla (1997, s. 12) jde o individuální vztah mezi mladým dospívajícím člověkem a pečujícím dospělým, který dospívajícímu asistuje při dosahování akademických, sociálních, profesních či osobnostních cílů.

Autoři DuBois a Karcher (2005) uvádějí, že mentor má více zkušeností i znalostí než dítě, o které pečuje a které podporuje v jeho individuálním rozvoji. Mezi mentorem a menteeem se vytváří emocionální pouto, které odlišuje mentora od podobných rolí pracovníka s dětmi.

Mentor je osoba, která má větší zkušenosti i znalosti než mentee – chránělec. Mentor provází svého svěřence a instruuje ho za účelem jeho rozvoje. Mentor slouží jako model chování, poskytuje dítěti různé typy sociální opory, dává mu příležitost naučit se něčemu novému a v případě potřeby obhajuje jeho zájmy. Upevňuje jeho odolnost vůči stresovým a zátěžovým situacím. Dospělí v roli mentora mohou představovat pro dítě významné osoby, které rozvíjejí jeho schopnosti a talent, zvyšují jeho sebevědomí a pocit smysluplnosti a užitečnosti (Brumovská, Seidlová Málková, 2010).

Brumovská, Seidlová Málková (2010) ovšem uvádějí, že přirozené mentorské vztahy mizí v postmoderní společnosti, neboť mezigenerační vazby se oslabují a mladí nemají tolik pevných vazeb se staršími dospělými, jako tomu bylo v minulosti. Je proto nezbytné mentorské vztahy formálně vytvářet třetí osobou, mentoringovým programem. V tomto případě mluvíme o formálním mentoringu.

Formální mentorské vztahy musejí překonávat určitá rizika a dilemata, která se pojí s jejich zprostředkováním – mají se rozvinout ve vztah podobný neformálnímu přátelství. Hlavními ukazateli kvality vztahu jsou jeho pravidelnost, odolnost a dlouhodobost, stejně jako subjektivní pocit blízkosti, důvěra a empatie (Brumovská, Seidlová Málková, 2010).

Dobrovolný mentor je hlavním aktérem formálního mentoringového programu, který dobrovolné mentory využívá jako zdroj poloformální sociální opory v sociální síti dětí a dospívajících. Dobrovolný mentor je vyškolen a veden profesionály

mentoringového programu tak, aby ve společném úsilí dosáhli rozvoje mentorského vztahu. Mentor dobrovolník není žádný odborník na mentoringový program, je to obyčejný amatér (Brumovská, Málková, 2010).

Fáze mentoringového vztahu a jejich charakteristiky uvádí DuBois a Karcher (2005):

- *První fáze „přemítání“* – jde o fázi, která předchází seznámení dítěte a dobrovolníka, kdy mentor uvažuje a přemítá o budoucím vztahu, který má vytvořit. Důležitou roli zde hrají mentorovy hodnoty, cíle a motivace.
- *Druhá fáze „zasvěcení“ vztahu* – fáze začíná zhruba po jednom měsíci trvání vztahu. Míra příjemného začátku a „zasvěcení“ do vztahu pozitivně ovlivňuje následné odhodlání obou k vytvoření kvalitního vztahu. Dochází k vzájemnému poznávání a dvojice se na základě vzájemného porozumění pouští do společných aktivit.
- *Třetí fáze „vzrůstu a udržení“ vztahu* – nastává až po určité, různě dlouhé době, a může trvat téměř po celou dobu realizace vztahu. Vytváří se kvalitní rysy vztahu.
- *Poslední fáze „zhoršení“ a „ukončení“* – poslední, konečná fáze vývoje vztahu. Drobná zhoršení a krize mohou nastávat i v průběhu vztahu. Vztah se nemusí měnit, ale může se i prohlubovat nebo naopak zhoršovat a nakonec zaniknout.

Vývoj bývá u jednotlivých mentoringových vztahů různý – někdy rychle vyrostе do kvalitního pouta, může procházet určitými krizemi, a tím se buď upevnit a nabýt tak smysluplného naplnění, nebo naopak zaniknout. Může být také střídavě uspokojivý a problematický. Vztah může také zažít dramatickou změnu a obrat (Břízová, 2010).

1.3. Mentoringový program Big Brothers Big Sisters

„Existuje jen jediná cesta, jak zachránit tohoto mladíka: mít jednoho vroucího, upřímného muže – dobrovolníka, aby se stal jeho starším bratrem, aby nad ním dohlížel, pomáhal mu dělat správné věci, aby mu umožnil zažít pocit, že v tomhle velkém městě je alespoň jedna lidská bytost, která se zajímá o to, jestli žije nebo zemřel.“

Ernest Coulter,
jeden z otců myšlenky projektu Big Brothers Big Sisters, 1904
(cit. dle Walker G., 1996)

1.3.1. Historie hnutí Big Brother Big Sisters (BBBS)

Toto hnutí představuje v současné době největší a nejvýznamnější mentoringový program. Počátky tohoto programu jsou spojeny s institucí soudu pro mladistvé začátkem 20. století v USA.

Big Sisters vznikly v roce 1902, kdy se skupina žen z New Yorku začala přátelit s dívkami vyšetřovanými soudem pro mladistvé. Skupina byla nejprve známa jako Ladies of Charity of New York City, potom jako Catholic Big Sisters of New York (DuBois, Karcher, 2005).

Big Brother vznikli ve stejnou dobu jako Big Sisters. V roce 1902 vyšel v New York Times článek, který vyprávěl o soudci Juliu M. Mayerovi ze soudu pro mladistvé, jenž přesvědčil 90 vlivných mužů, aby se začali přátelit s dospívajícími chlapci, kteří stanuli před soudem. Za zakladatele Big Brother je považován Ernest K. Coulter, člen soudního dvora pro mladistvé, který v roce 1904 vybral a přesvědčil 39 vlivných mužů, aby vytvořili individuální přátelský vztah s chlapci, kteří se dostali před zmíněný soud. Před první světovou válkou se Big Sisters a Big Brother lišili způsobem organizace, přístupy k práci, i původem finančních zdrojů nezbytných pro provoz. Úsilí obou skupin však vycházelo ze společné myšlenky – z touhy pomoci dětem, jejichž morální, duševní i fyzický vývoj byl ohrožován nevhodným rodinným zázemím, a to prostřednictvím individuálního vztahu s dospělým mentorem. V roce 1917 byla vytvořena národní organizace Big Brothers and Big Sisters Federation. V devadesátých letech 20. století se program BBBS rozšířil nejen na území USA, kde má v současné době přes 500 fungujících poboček, ale také do Evropy, zejména do bývalých komunistických zemí (Brumovská, Seidlová Málková, 2010).

Ve střední a východní Evropě byla v roce 1994 první zemí Litva. V roce 2000 se vytvořila národní asociace Velký bratr a Velká sestra. Druhou zemí, která rozvinula tento program, je Česká republika. V roce 1995 v Praze poskytl Open Society Fund první finanční prostředky a vedení programu se ujalo Národní dobrovolnické centrum Hestia. Program BBBS se s pečlivým naplánováním a výcvikem rozšířil do 12 měst České republiky. V obou zemích fungovali američtí členové BBBS jako konzultanti. V roce 1997 se newyorský Open Society Institute stal důležitým partnerem v dalším rozvoji programu ve střední a východní Evropě (Dagmar E. McGill, 2001).

Mentoringový program BBBS je profesionálně řízen a řídí se mezinárodními standardními postupy. Hlavní aspekt BBBS je profesionálně case management přístup. Vzdělaný a trénovaný personál dohlíží na zapojování dobrovolníků a proces vytváření dvojic. Big Brothers Big Sisters International (BBBSI) byla založena v roce 1998 a je to celosvětová asociace organizací Big Brother Big Sisters poskytující BBBS mentoring dětem v jejich zemích. Vznikla jako odpověď na zvyšující se požadavky aplikovat BBBS mentoring do zemí po celém světě. BBBSI má své celosvětové logo – viz obrázek č.1 (Břízová, 2010).

Obrázek 1: Logo Big Brothers Big Sisters International

(Zdroj: Asociace Pět P v ČR)

1.4. Mentoringový program v ČR – Program Pět P

Nadace Open Society Fund a občanské sdružení HESTIA nastartovaly v roce 1996 v Praze pilotní program dobrovolnické neprofesionální pomoci dětem, které tuto podporu potřebují. Volný překlad z angličtiny Velký bratr a Velká sestra se zdál jako nepřijatelný a proto byl po dlouho trvajících diskusích za všeobecného souhlasu přijat název Pět P (Břízová, 2010).

Zpočátku byl program koordinován organizací Open Society Fund a od roku 1998 občanským sdružením HESTIA – Národním dobrovolnickým centrem. To převzalo garanci nad implementací programu pro celou republiku, které ve spolupráci s mezinárodními i národními regionálními partnery vytvářelo metodiku Programu Pět P a koordinovalo činnost jednotlivých regionálních center programu (Tošner a Sozanská, 2006).

Od roku 1996 se program Pět P různě rozvíjel. Název a logo Programu Pět P jsou přihlášeny u Úřadu průmyslového vlastnictví od roku 2000 jako ochranná známka. V roce 2001 bylo založeno v Kroměříži občanské sdružení „Asociace Programu Pět P v ČR“, které nyní zastřešuje regionální centra programu, metodicky podporuje další implementaci programu a je partnerem domácím i zahraničním organizacím (Tošner, 2008).

Cílem „Asociace Pět P v ČR“ je:

- sdružovat manažery, koordinátory, supervizory, dobrovolníky a další účastníky a spolupracovníky Programu Pět P,
- podporovat implementaci Programu Pět P v České republice,
- působit jako zastřešující orgán Programu Pět P v ČR ve vztahu ke státním i nestátním, domácím i zahraničním organizacím,
- být partnerem domácím i zahraničním organizacím zabývajícím se dobrovolnictvím, prací s dětmi a mládeží či podobnými cíli.
- prostřednictvím Programu Pět P všestranně podporovat rozvoj dobrovolnictví v ČR.
- Asociace je servisní a kontaktní organizací pro fungující centra i pro organizace, které by s programem chtěly začít (Manuál programu Pět P, 2013).

Asociace je v současné době pro program Pět P jedinou odbornou a profesní organizací, na kterou se mohou všichni její členové obracet v souvislosti s realizací programu. V září roku 2001 byla Asociace programu Pět P v ČR v Praze slavnostně přijatá jako člen mezinárodní organizace Big Brothers Big Sisters International – viz Obrázek č. 2 (Břízová, 2010)

Obrázek č. 2: Certifikát přijetí Asociace Pět P v ČR do BBBSI

(Zdroj: www.petp.cz)

Program Pět P se nyní (rok 2014/2015) realizuje v 18 městech České republiky (příloha č. 1). Každá pobočka je samostatnou organizací a většinou se jedná o nestátní neziskovou organizaci. Některé organizace akreditovaly program Pět P jako dobrovolnickou službu u Ministerstva vnitra dle zákona č. 198/2002 Sb., některé registrovaly program Pět P jako sociální službu dle zákona č. 108/2006 Sb., některé mají pověření k výkonům sociálně - právní ochraně dětí.

1.4.1. Charakteristika programu Pět P

Jde o nestátní sociálně preventivní program pro děti založený na dobrovolnické laické pomoci. Pět P znamená: Přátelství, Prevence, Pomoc, Péče a Podpora. Název a logo programu Pět P jsou přihlášeny u Úřadu průmyslového vlastnictví jako ochranná známka (Břízová, 2010).

Program Pět P je preventivní volnočasový program s cílem prevence rizikového chování dětí, postavený na principu přátelského vztahu mezi dítětem ve věku od 6 do 15 let a dospělým dobrovolníkem. Do programu vstupují děti z problematického rodinného prostředí, které mají výchovné problémy, ale i děti velmi nadané, které jsou v kolektivu ostatních osamělé (Tošner, Sozanská, 2006).

Kontakt s dobrovolníkem je pro ně často jediným přátelským a partnersky rovnocenným vztahem. Odborně sestavené dvojice se setkávají nejméně po dobu 12 měsíců na jedno odpoledne v týdnu 2 – 3 hodiny a věnují se volnočasovým aktivitám, na kterých se podle svých zájmů domlouvají. Nejčastější náplní těchto schůzek může být například sport, návštěvy výstav, muzeí, výlety (Manuál programu Pět P, 2013).

Mohou to být však i děti, které mají výchovné či prospěchové problémy, jejich rodina prochází krizí nebo je neúplná, pocházejí ze sociálně znevýhodněných skupin, rodiče na ně nemají dostatek času, mohou si připadat izolované, nudí se. Některé jsou hyperaktivní, jiné apatické či úzkostné. Některé trápí třeba "pouze" to, že nemají sourozence nebo se často stěhují a nikdy nestačily nikoho pořádně poznat. Klienti mohou přicházet i z pěstounských rodin a dalších druhů náhradní rodičovské péče (Šimková, 2011).

Klienti jsou vyhledáváni pro program cíleně ve spolupráci s pedagogicko – psychologickými poradnami, sociálními pracovníky, středisky výchovné péče, dětskými psychology a jinými odborníky. Tento program je zaměřen hlavně na prevenci a je určen pro všechny děti, kterým by jakýmkoliv způsobem pomohl vztah s dospělou osobou. Musíme brát však v potaz, že dobrovolník není odborník (Jakubcová, 2008).

Češková uvádí ve své brožuře, že dlouhodobý vztah dítěte s dobrovolníkem má vytvořit prostor pro růst sociálních dovedností, posilovat sebevědomí dítěte a rozšířit jeho motivaci k navazování přirozených vrstevnických vztahů. Dítě tak má nového „člověka pro sebe“, který na něj má čas, má se komu svěřit, s kým si hrát, rozvíjet své dovednosti a získat nové. Díky tomu může postupně nabývat zdravé sebejistoty a osvojovat si prosociální vzorce chování i prožívání. Dobrovolník je zde v roli průvodce ne vůdce.

1.4.2. Cíle programu Pět P

Základním posláním Programu Pět P je pomocí tzv. podpůrného dlouhodobého vztahu dítě – dobrovolník pomoci klientovi, který je v důsledku svého chování či nepříznivé sociální situace ohrožen sociálním vyloučením. Podpora sociálního začlenění v případě programu Pět P znamená především zprostředkování klientovi možnost zlepšení svých sociálních a komunikačních dovedností a schopnosti zapojit se do skupiny vrstevníků i dospělých (Manuál programu Pět P, 2009).

Hlavními obecnými cíli programu jsou prevence sociální patologie (alkohol, drogy, záškoláctví, lhaní, krádeže apod.), obohacení sociálního zázemí dítěte a zvýšení kvality života ohrožených dětí nalezením vhodné aktivity. Prostřednictvím cesty k naplňování hlavních cílů programu jsou naplňovány i dílčí cíle jako navázání blízkého přátelského vztahu klienta s dobrovolníkem, možnost zažít si ve vztahu

s dobrovolníkem pocit důvěry a přijetí, což vede ke zvyšování sebedůvěry a sebevědomí dětského klienta. V prostředí bezpečného vztahu s dobrovolníkem se dítě prakticky učí dovednostem, které mu potom mohou pomoci v rozvíjení přirozených vztahů ve vrstevnické skupině a rodině. Program dává dítěti možnost smysluplně strávit volný čas a získat nové zážitky, ukazuje dítěti jiné formy trávení volného času, než které dosud poznalo (Manuál programu Pět P, 2013).

1.4.3. Dobrovolníci programu Pět P

Dobrovolníci jsou lidé starší 18 let, kteří prošli výcvikem programu. Výcvik trvá 2–3 dny a je zaměřen na sebezkušenost, motivaci, hranice a kompetence jeho činnosti. Dobrovolníci pod vedením psychologa procházejí psychologickými testy a individuálními pohovory a prokážou zájem a předpoklady pro práci s dětmi a doloží veškerou požadovanou dokumentaci (výpis z trestního rejstříku, čestné prohlášení, životopis, vysvědčení).

Ve fázi výcviku se dobrovolníci dozvídají o fungování a metodice programu, pracují se svými obavami, očekáváním a motivací, s rizikovými situacemi, s představou mladšího kamaráda a celkově se posuzují jejich osobnostní předpoklady pro individuální práci s dítětem (Jakubcová, 2008, s. 68).

Janečková (2011) zjistila ze svého výzkumu, že dobrovolníky programu Pět P se stávají ve více jak 80 % ženy a převládají studující dobrovolníci.

1.4.4. Koordinátor programu Pět P

Pojem koordinátor byl v této práci již zmíněn, ráda bych však přiblížila jeho charakteristiku, jelikož je nedílnou součástí programu a z mého pohledu i součástí nepostradatelnou.

Koordinátor je člověk, který odpovídá za realizaci dobrovolnického programu v daném městě či organizaci. Ke své činnosti potřebuje dostatečné vzdělání, obvykle ve formě absolvování kurzu pro koordinátory dobrovolníků (Janečková, 2009).

Podle Tošnera a Sozanské (2006) je koordinátor klíčovou postavou dobrovolnického managementu. Tato pozice je důležitá v oblasti výběrů dobrovolníků, jejich výcviků včetně zpracování metodiky a vyhledávání vhodných činností k jejich

zařazení do chodu organizace. Vede dobrovolníky a hodnotí jejich činnost, řeší vzniklá nedorozumění a problémy, hledá a organizuje příležitosti k poděkování dobrovolníkům, je kontaktní osobou mezi dobrovolníky, zaměstnanci, vedením i klienty organizace, udržuje styk s nejbližším dobrovolnickým centrem, zpracovává kodexy či práva a povinnosti dobrovolníků, vede potřebnou administrativu.

Koordinátor je stálým pracovníkem regionálního centra, zajišťuje chod celého programu (nábor a příprava dobrovolníků, výběr dětí, práce s rodinami, propagace atd.). Koordinátoři prochází minimálně jedním třídním výcvikem pro koordinátory dobrovolníků a měl by mít sociálně zaměřené vzdělání a několikaletou praxi v sociální oblasti či v práci s dětmi. Koordinátor všestranně pomáhá dětem, dobrovolníkům i rodičům a nabízí jim potřebnou podporu (Z historie programu Pět P v ČR, © 2014).

Koordinátor by měl být schopen svoji roli vykonávat na základě upřímných a otevřených vztahů s dobrovolníky, jimž se na tomto základě dostává jistoty, že to, co dělají, je významné a slouží dobré věci – koordinátor dobrovolníků je "vizitkou" organizace (Tošner, Sozanská, 2006).

1.4.5. Supervize v programu Pět P

Člověka, který vede supervize (odborný poradce), nazýváme supervizorem je to odborník s psychologickým vzděláním v oblasti práce s rodinami a dětmi. Zajišťuje pravidelná skupinová supervizní setkání s dobrovolníky a v případě problémů nabízí individuální schůzky rodičům, dětem a dobrovolníkům (Z historie programu Pět P v ČR, © 2014). Tošner a Sozanská (2006) uvádějí, že supervize dobrovolníků je komunikace mezi supervizorem v neohrožujícím prostředí, které umožňuje konzultovat svoje postoje a pocity pramenící z jejich činnosti. Supervize zároveň chrání zájem klienta před případnými nevhodnými aktivitami dobrovolníka. U jednoduchých činnostech může funkci supervizora zastat koordinátor dobrovolníků jako metodický vedoucí programu.

Manuál Programu Pět P z roku 2013 uvádí, že pokud se dobrovolník opakovaně neúčastňuje supervizního setkání, je to důvod k vyřazení dobrovolníka a ukončení kontaktu. Uvádí také 3 nejčastější formy supervize:

a) pravidelná setkání s koordinátorem programu

Zejména na počátku svého kontaktu s dítětem řeší dobrovolník s koordinátorem všechny případné organizační i jiné problémy, koordinátor je mediátorem kontaktu s rodiči svěřených dětí atd. Na požádání koordinátor zprostředkuje dobrovolníkovi individuální supervizi. Pro skupinu dobrovolníků je možné uspořádat tzv. **intervizi** – skupinová práce dobrovolníků s koordinátory bez supervizora.

b) individuální supervize

Každé z regionálních center programu Pět P má svého supervizora (či okruh supervizorů) z řad psychologů, lékařů, případně dalších odborníků, kteří jsou účastníkům programu na požádání průběžně k dispozici. Dobrovolníci s nimi řeší především náhle vzniklé, ohrožující či jinak závažné problémy ve vztahu se svěřeným dítětem, případně s jeho sociálním okolím. Se supervizorem mohou individuálně řešit i případnou vlastní osobní psychologickou problematiku, která by mohla negativně ovlivnit vztah se svěřeným dítětem. Individuální supervize slouží také k řešení problémů, na které při skupinové supervizi nebylo dost času, či pro které se skupinová supervize ukázala, např. vzhledem k vazbě na osobní problematiku dobrovolníka, jako nevhodná. Dobrovolník se na supervizora může obrátit se žádostí o individuální supervizi prostřednictvím svého koordinátora. Je důležité, aby systém řízení programu umožnil realizaci individuální supervize nejpozději do týdne od doby, kdy o ni dobrovolník požádá.

c) skupinová supervize

Skupinová supervize představuje základní formu supervize programu Pět P. Probíhá minimálně 1x měsíčně. Supervizní skupina má maximálně 20 členů, každá je vedena alespoň jedním supervizorem ve spolupráci s příslušným koordinátorem.

Nejčastější a stěžejní formou skupinové supervize je tzv. případová práce, tedy rozbor konkrétních problémů a situací jednotlivých dvojic dobrovolník – dítě. V případě potřeby je možno využít kromě skupinové diskuse a zásahů supervizora též různých aktivačních technik (hraní rolí, psychodrama apod.).

Ke skupinové supervizi patří také tzv. tématické skupiny, kdy skupina řeší některé typické problémy jednotlivých fází kontaktu dobrovolník – dítě. Úlohou supervizora a koordinátora je spíše iniciovat a facilitovat vlastní kreativní aktivity účastníků. Vhodným doplňkem skupinové supervize mohou být i přednášky, besedy a skupinové diskuse k relevantním tématům (drogy, puberta, záškoláctví aj.).

1.4.6. Další aktivity programu Pět P

Program Pět P má mnoho poboček po celé České republice. Každá z poboček během celého roku pořádá několik aktivit různého druhu. Řada center pořádá společné volnočasové aktivity, které jsou otevřeny nejen dětem zapojeným do programu Pět P. Zaměření těchto aktivit bývá rozmanité. Jedná se například o tvořivé dílny (keramika, arteterapie), víkendové pobyty, mikulášské, velikonoční a vánoční besídky, dále letní tábory, karneval, sportovní a kulturní akce, workshopy a mnoho dalších. Děti mají na podobných akcích možnost seznámit se s ostatními a poznat, jak se pracuje ve skupině.

1.5. Program Pět P v Praze

Vzhledem k tomu, že jsem většinu respondentů hledala v pražském Pět P, ráda bych o něm napsala pár řádků.

První centrum programu Pět P vzniklo v Praze roku 1996 v Národním dobrovolnickém centru Hestia Praha. Pražský program Pět P je akreditován u Ministerstva vnitra ČR dle zákona 198/2002 Sb. od roku 2007 je registrován jako sociálně aktivizační služba podle zákona 108/2006 Sb. a zároveň má pověření k výkonu sociálně právní ochraně dětí dle zákona 359/1999 Sb.

Kapacita programu je 60 dvojic, každý rok je však překročena a neustále stoupá. V roce 2013 fungovalo 73 dvojic, což je o 13 více, než je povolen roční limit. Během fungování programu za léta 1996 – 2013 bylo proškoleny přibližně 638 dobrovolníků a fungovalo 537 dvojic. Je tedy vidět, že program získává na popularitě. Program nabízí mnoho aktivit pro všechny své členy, ale nejen pro ně. V rámci propagace program Pět P pořádá i mnoho akcí pro širokou veřejnost. Jedná se například o Benefiční koncert Pět P, semináře, přednášky, workshopy a mnoho dalších (Výroční zpráva Hestia, 2013). Dobrovolníci a jejich „partáči“ mají k dispozici nejen klubovnu, ale i možnost zapůjčit si různé hry, sportovní vybavení nebo permanentky. Mimo běžné „partácké“ fungování se Praha zaměřuje na pořádání jednodenních zážitkových společných akcí, jako jsou různé workshopy, sportovní události, výlety a kulturní akce. Vyvrcholením celoročního fungování bývá tradičně letní tábor.

Pražské Pět P nabízí také od minulého roku nově službu rodičovské skupiny, které se konají jedenkrát měsíčně pod vedením odborníků složených ze sociální pracovníce,

speciálního pedagoga a dětské psycholožky. Na chodu programu pracují tři sociální pracovníce, koordinátorka programu, garant programu a ekonom. Dále jsou do programu zapojeni i externisté: supervizor, lektor výcviků dobrovolníků, psycholog psychodiagnostik dobrovolníků, speciální pedagog a dětská psycholožka.

2. CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ PŘEDPOKLADY

Cíl práce

Cílem práce je popsat profil dobrovolníka, který pracuje jako mentor v dobrovolnickém programu Pět P.

Výzkumné předpoklady

Praktická část ověřuje následující výzkumné předpoklady:

1. Lze předpokládat, že většina dobrovolníků programu Pět P jsou ženy.
2. Lze předpokládat, že nejpočetnější věková skupina dobrovolníků je mezi 18–23 lety.
3. Lze předpokládat, že většina respondentů vyrůstala v úplné rodině.
4. Lze předpokládat, že většina dobrovolníků má sourozence.

Výzkumné otázky

1. Co vede respondenty k tomu, aby se stali dobrovolníkem?
2. Jak vidí dobrovolníci své dětství?
3. Jaká je nynější současná situace dobrovolníka v osobním životě?

3. METODIKA

3.1. Použité metody a techniky

Pro svou práci jsem zvolila kvantitativní výzkum, metodu dotazování v technice dotazníku. U této metody dotazování je velká výhoda, že lze během celkem krátké doby nasbírat velký počet odpovědí. Dotazník obsahoval 21 otázek, z toho 12 otázek bylo uzavřených, 4 otevřené a 4 polootevřené (příloha č. 3). Otázky se dají shrnout do 4 okruhů: identifikační otázky, dětství respondenta, současná osobní situace a v neposlední řadě souvislosti s programem Pět P. Dotazník byl vytvořen pomocí Formuláře Google a byl rozeslán pomocí Asociace Pět P v ČR e-mailem koordinátorům z jednotlivých poboček programu v ČR s prosbou o distribuci všem aktivním dobrovolníkům. Dotazník byl zcela anonymní a jeho vyplnění trvalo zhruba 4 - 5 minut. Dotazníkové šetření probíhalo od 9. ledna 2014 do 14. března 2014.

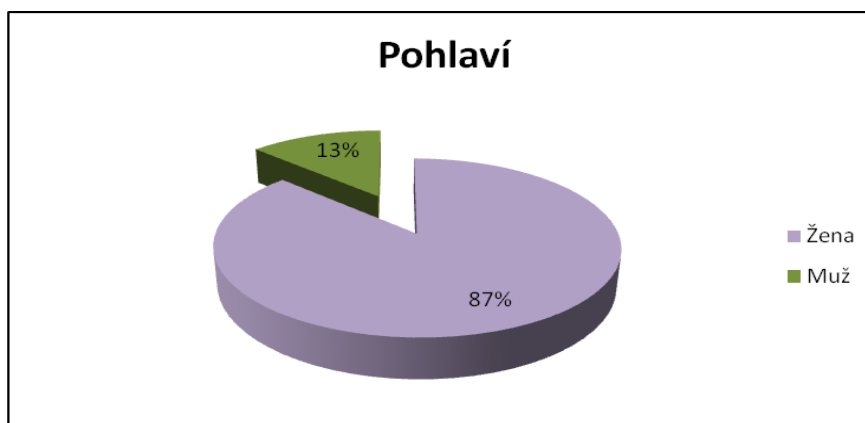
3.2. Charakter výzkumného souboru

Základní soubor tvořili dobrovolníci Programu Pět P po celé České Republice, kteří působili v lednu až březnu roku 2014 v programu Pět P. Výzkumný soubor tvořilo celkem 106 dobrovolníků, kteří na žádost o vyplnění reagovali. 100 dobrovolníků vyplnilo dotazník úplně a správně. Zbylých 6 muselo být pro jejich neúplnost vyřazeno. Výzkumný soubor tvořilo 100 respondentů. Většina respondentů odpovídala nejvíce v měsíci leden. Pouze 3 dobrovolníci odpověděli v měsíci únor a pouze jeden v měsíci březen.

4. VÝSLEDKY VÝZKUMU

Výsledky jsou prezentovány pomocí vytvořených grafů výšečových a grafu sloupcového.

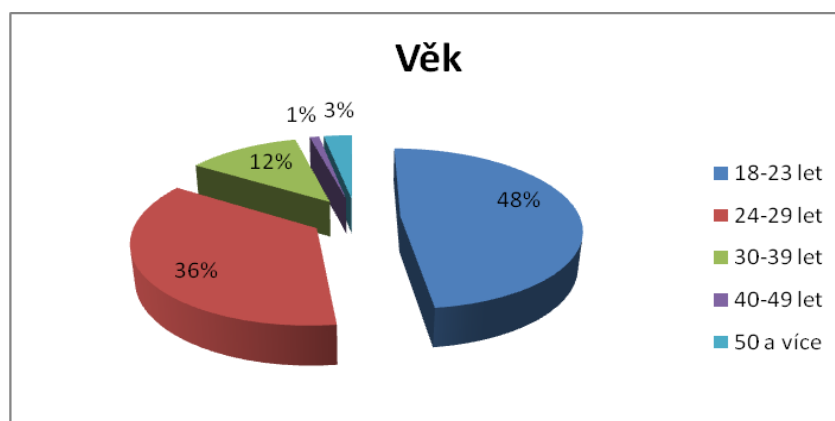
Graf 1: Pohlaví

Zdroj: Vlastní výzkum

Na Grafu č. 1 je zřejmé, že většinou převahu mají jako dobrovolnice ženy. Z celkového počtu respondentů 100 bylo celkem 87 žen a pouze 13 mužů.

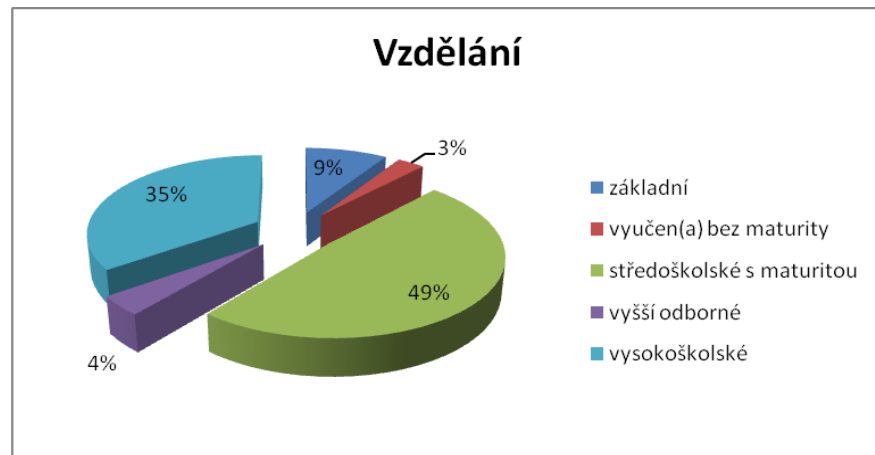
Graf 2: Věk

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 2 znázorňuje věkovou kategorii dobrovolníků. Zde vidíme, že velkou převahu mají dobrovolníci ve věkové kategorii 18 – 23 let. Z celkového počtu 100 respondentů v této věkové skupině bylo 48 dobrovolníků. Další velkou převahu měli respondenti ve věkové skupině 24 – 29 let. Nejnižší podíl mají dobrovolníci ve věkové kategorii 40 – 49 let, a sice pouze 1%.

Graf 3: Vzdělání

Zdroj: Vlastní výzkum

Z Grafu č. 3 je zřejmé, že 49 dobrovolníků má dokončenou střední školu. Druhou největší početní převahou jsou respondenti s dosaženým vysokoškolským vzděláním, a to v počtu 35. Jsou zde však i dobrovolníci, kteří mají pouze základní vzdělání, a to v počtu 9.

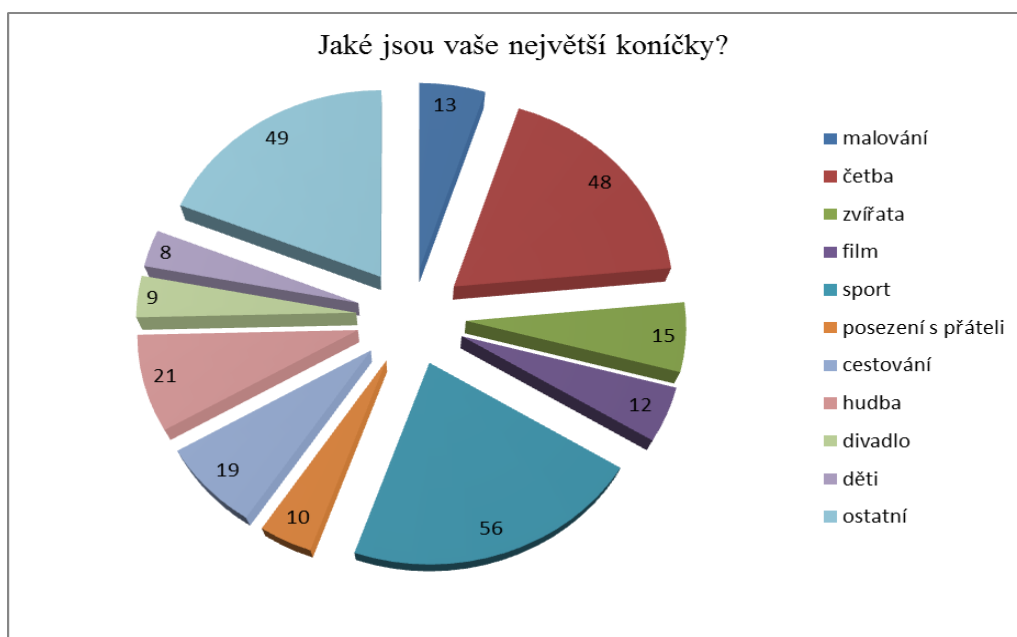
Graf 4: Jste členem nějaké církve?

Zdroj: Vlastní výzkum

Z Grafu č. 4 je naprosto zřejmé, že 86 respondentů není členem žádné církve, kdežto 14 respondentů se k této variantě přiklání v pozitivním smyslu.

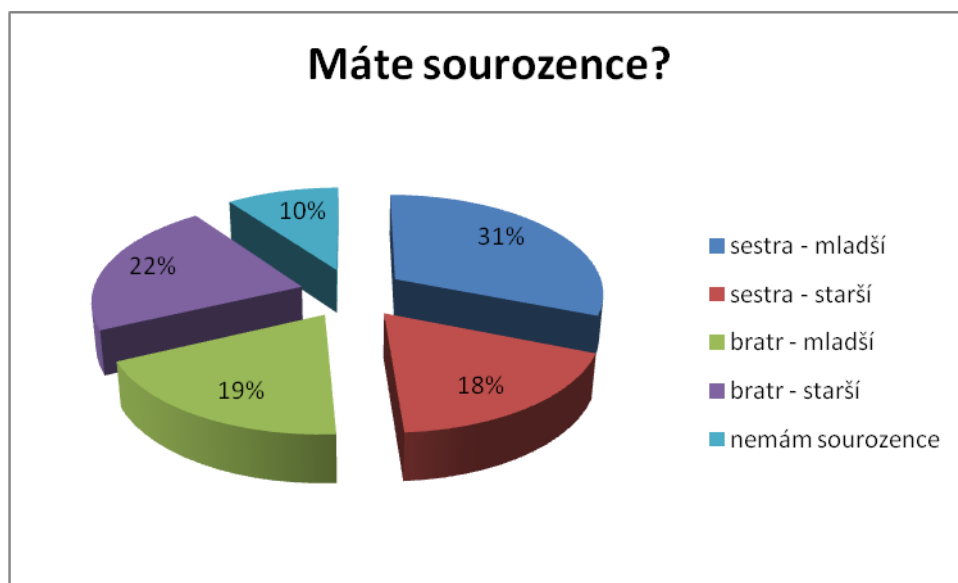
Graf 5: Jaké jsou vaše největší koníčky?

Zdroj: Vlastní výzkum

Z uvedeného grafu je patrné, že každý z respondentů má alespoň jednoho koníčka. Tato otázka byla otevřená a respondenti měli naprostou volnost napsat jakýkoliv počet svých koníčků. Proto jsou výsledky tohoto grafu v absolutních číslech. Vzhledem k velkému rozptýlení koníčků jsem pro větší přehlednost sepsala ty nejčastější a umístila je do grafu. Ty, které se objevovaly jen zřídka, jsem umístila do kolonky jiné. V této kolonce můžeme najít například odpovědi typu ruční práce, historie, vaření, studium jazyků a také dobrovolnictví. Mohu předpokládat, že se svými koníčky seznamují své svěřence, a ti se následně mohou těmto koníčkům také věnovat.

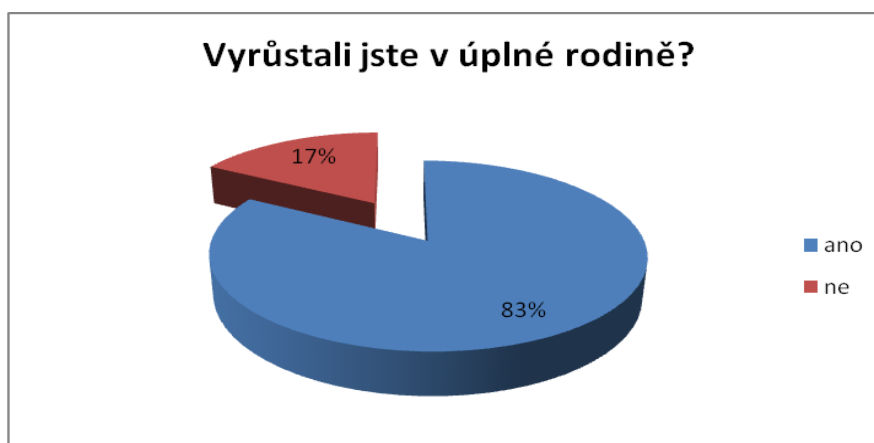
Graf 6: Máte sourozence?

Zdroj: Vlastní výzkum

U Grafu č. 6 byl záměr zjistit, jestli mají dobrovolníci sourozence a pokud ano, zda sestru či bratra, a zda jsou mladší nebo starší. Jak můžeme vidět z tohoto grafu největší počet je u odpovědi sestra – mladší. Kdy tuto možnost zaškrtno celkem 31 respondentů. Dále pak hodně podobně jsou na tom odpovědi následující, kdy se odchyľují jen o pár respondentů. Nejnížší počet dobrovolníků (pouze 10%) uvedlo, že sourozence nemá.

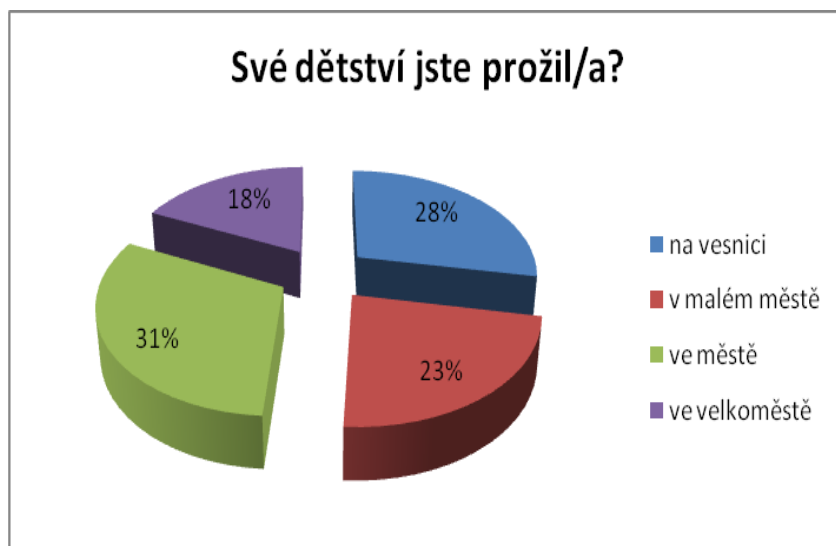
Graf 7: Vyrůstali jste v úplné rodině?

Zdroj: Vlastní výzkum

Z Grafu č. 7 je naprosto zřejmé, že většina dobrovolníků (83) vyrůstala v úplné rodině a 17 dobrovolníků dospívalo v neúplné rodině.

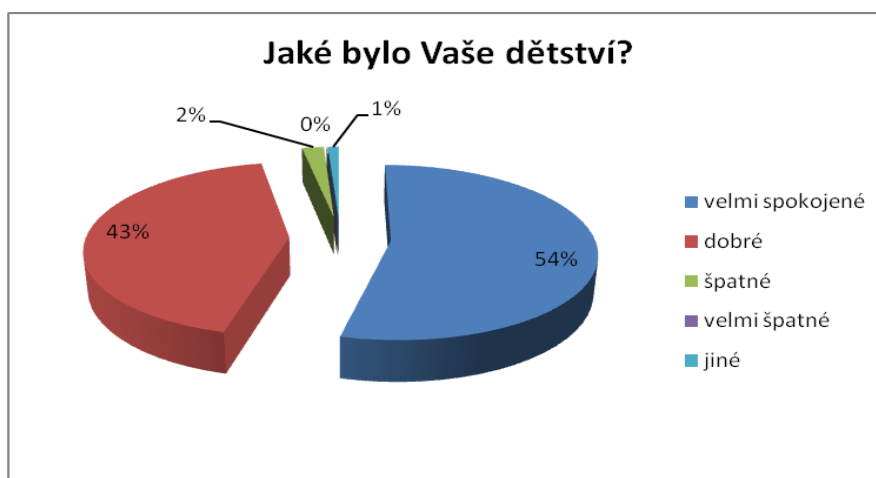
Graf 8: Své dětství jste prožil/a?

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 8 prezentuje výsledky na otázku, kde respondenti prožili své dětství. Z grafu je patrné, že většina respondentů dětství prožila ve městě (31%), další část na vesnici (28%) a nejmenší počet získala odpověď ve velkoměstě (18%).

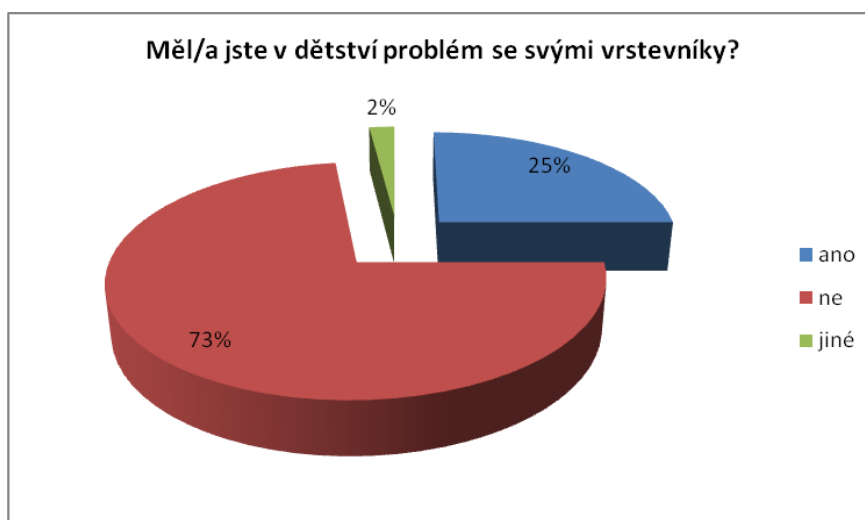
Graf 9: Jaké bylo vaše dětství?

Zdroj: Vlastní výzkum

Z Grafu č. 9 jsou naprosto jasné dvě vedoucí varianty. První uvádí, že 54 dobrovolníků mělo velmi spokojené dětství a 43 dobrovolníků uvádí, že mělo dobré dětství. V této otázce byla možnost zaškrtnout variantu nebo vypsat do kolonky jiné. Tuto možnost využil pouze jeden dobrovolník, který napsal, že jeho dětství bylo cca do 10 let velmi spokojené.

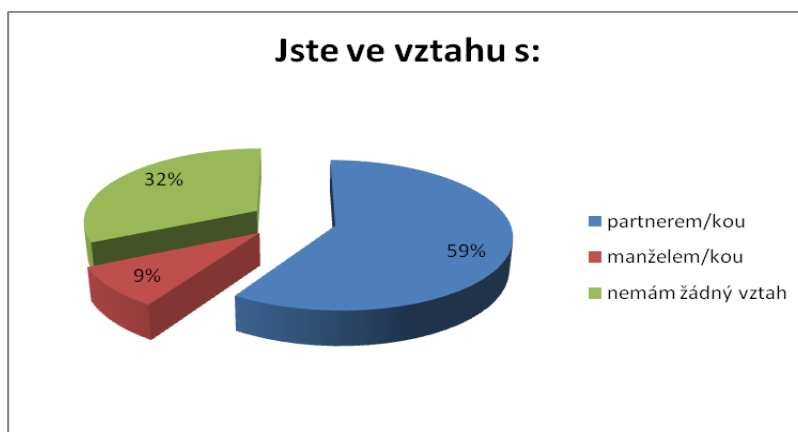
Graf 10: Měl/a jste v dětství problém se svými vrstevníky?

Zdroj: vlastní výzkum

U Grafu č. 10 se dozvídáme, že 73 dobrovolníků nemělo žádné problémy se svými vrstevníky a 25 dobrovolníků problémy mělo. Byla zde i kolonka jiné a tuto možnost využili pouze 2 respondenti.

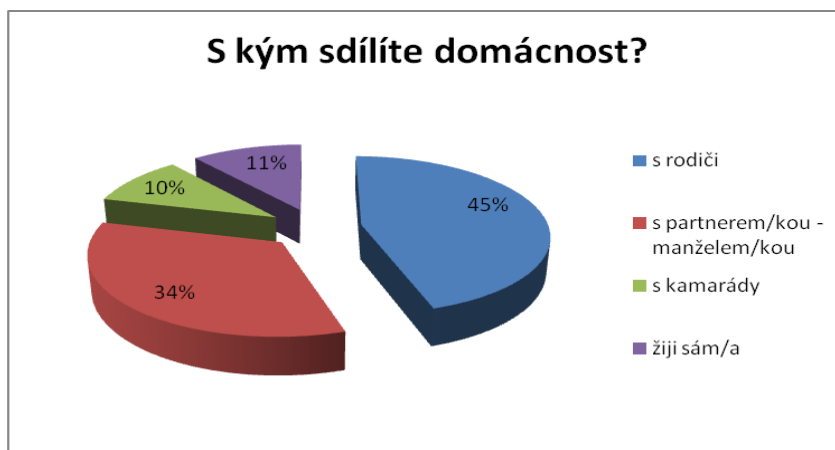
Graf 11: Jste ve vztahu s:

Zdroj: Vlastní výzkum

U Grafu č. 11 vidíme, že více jak polovina dobrovolníků (59) je ve vztahu s partnerem/kou. Dalších 32 není ve vztahu a nejmenší zastoupení mají dobrovolníci v sezdáném soužití (pouze 9%).

Graf 12: S kým sdílíte domácnost?

Zdroj: Vlastní výzkum

Z Grafu č. 12 se dozvídáme, že téměř polovina (45) dobrovolníků žije s rodiči a 34 žije s partnerem/kou nebo manželem/kou. Nejnižší počet dotazujících zvolilo variantu „žiji sám“, a to 11 dobrovolníků.

Graf 13: Máte své vlastní děti?

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 13 jednoznačně ukazuje, že dobrovolníci jsou bezdětní a jen malé procento (7%) má své vlastní děti.

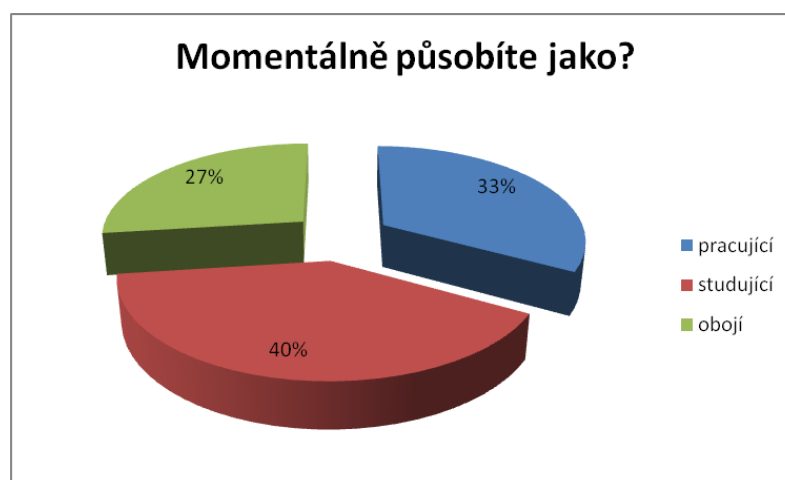
Graf 14: Chcete své vlastní děti?

Zdroj: Vlastní výzkum

Z Grafu č. 14 je zřejmé, že 84% dobrovolníků touží po tom mít děti. 7% si není ještě jisté, zda by chtěli své vlastní děti, a tak zvolili variantu možná a pouze 2 dobrovolníci děti mít nechtějí. Zbývajících 7% odpovědělo již v otázce č. 13, že své vlastní děti mají, tudíž na tuto otázku neodpovídali.

Graf 15: Momentálně působíte jako?

Zdroj: Vlastní výzkum

Z grafu č. 15 je zřejmé, že dobrovolníky programu Pět P se stávají převážně studenti(40%). Další nejpočetnější skupinou jsou pracující lidé, kterých bylo 33%. Nejmenší počet, avšak ne zanedbatelný, je skupina obojí (27%) což jsou jak pracující, tak studující dobrovolníci, kteří i přesto, že studují a pracují zároveň, nacházejí ve svém volném čase pár hodin, který stráví s mladším kamarádem.

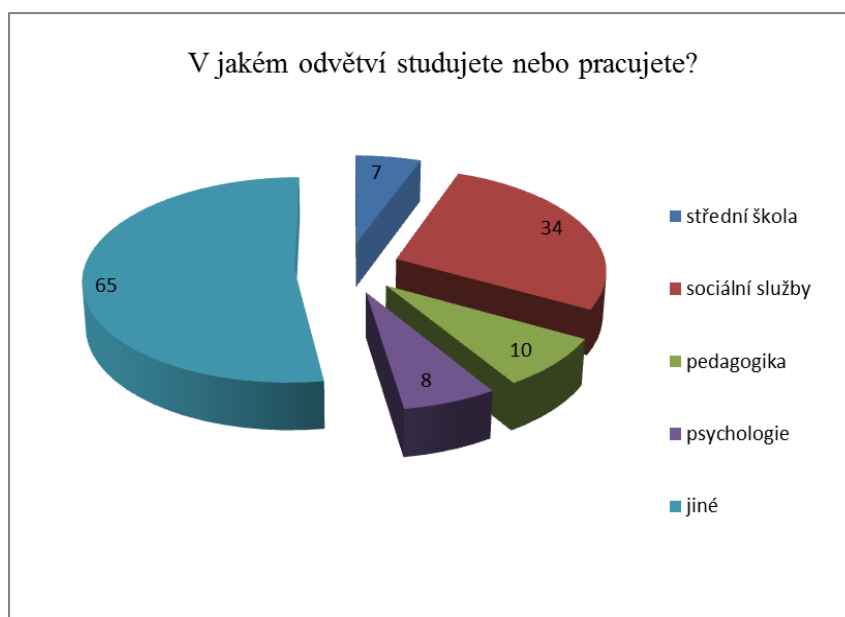
Graf 16: Svoji práci vykonáváte na:

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 16 nznázorňuje, v jakém zaměstnaneckém poměru dobrovolníci pracují. Na tuto otázku odpovídali pouze ti respondenti, kteří v předchozí otázce uvedli, že pracují či pracují i studují. Největší počet uvádí, že svou práci vykonává brigádně (34%), hned vzápětí je odpověď plný pracovní úvazek (31%) a nejmenší počet získala odpověď částečný úvazek (13%). Je zde také kolonka Jiné, kterou využilo pouze 3% respondentů. Ti uvedli následující: mateřská dovolená a úřad práce. Zbývajících 19% na otázku neodpovídalo, jelikož nemají žádný zaměstnanecký poměr a v předchozí otázce uvedli, že pouze studují.

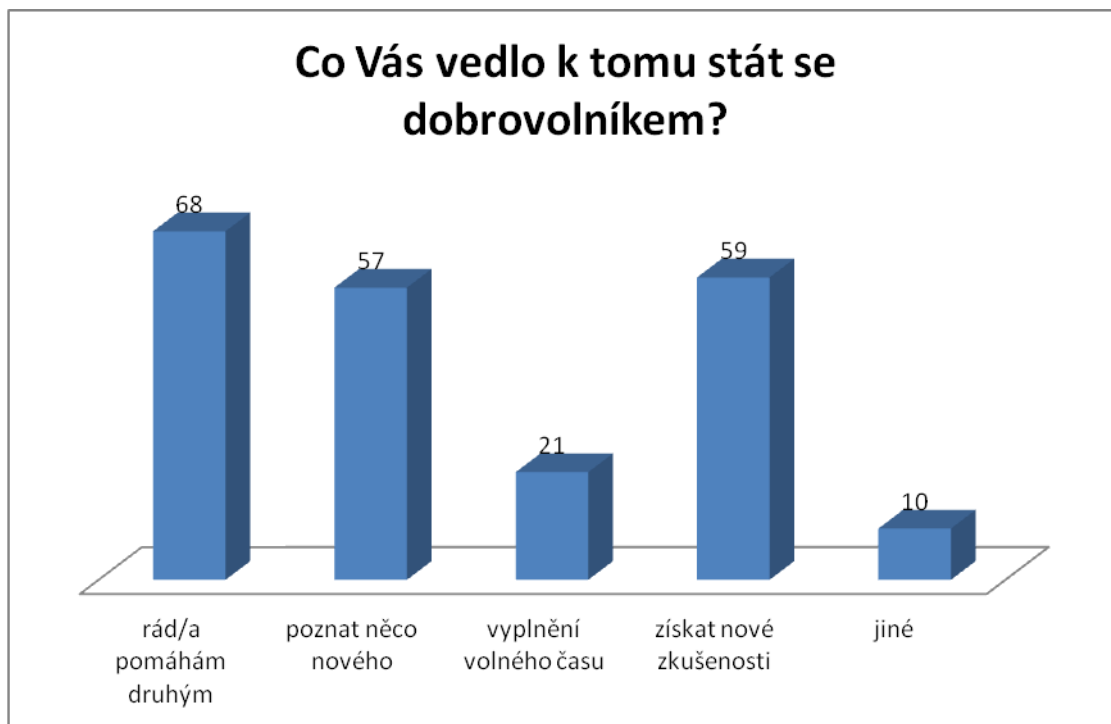
Graf 17: V jakém odvětví studujete nebo pracujete?

Zdroj: Vlastní výzkum

Z grafu č. 17 je zřejmá skutečnost, že počet respondentů, kteří nemají co do činění se studiem, či prací v sociálních službách převyšuje počet respondentů, kteří se v sociálních službách pohybují v zaměstnání či při studiu, o 13 respondentů. 65 respondentů pracuje či studuje mimo sociální služby (finance, administrativa, služby, strojírenství, vlastní podnikání) a 52 respondentů se věnuje sociálním službám a humanitním oborům, které s těmito službami souvisí. Je nutné podotknout, že zde respondenti uváděli i skutečnost, že pracují mimo oblast, která je zaměřena na sociální pomoc lidem, ale při zaměstnání se věnují kombinovanému studiu, které je tímto směrem zaměřeno. Z toho důvodu zde celkový počet odpovědí nesouhlasí s počtem 100, což je celkový počet respondentů. Odpověď v této otázce byla otevřená a respondenti odpovídali různými formulacemi ohledně práce v sociálních službách. Někteří odpověděli, že se věnují sociální práci, někteří, že pracují v sociální oblasti. Vzhledem k tomu, že oba tyto obory vystihují profesní oblast respondentů, zařadila jsem tyto odpovědi jako práce v sociálních službách. 7 respondentů uvedlo střední školu bez zaměření studia.

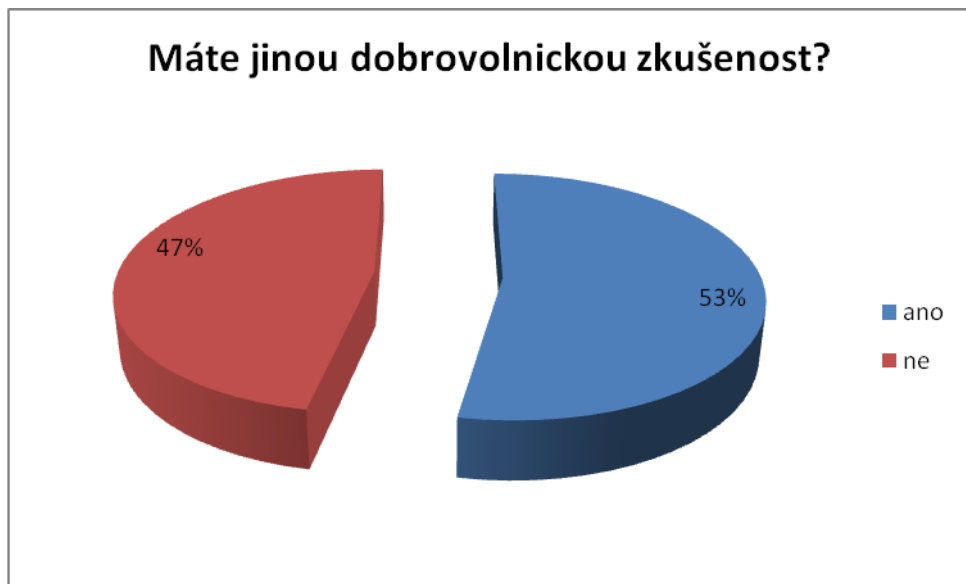
Graf 18: Co vás vedlo k tomu stát se dobrovolníkem?

Zdroj: Vlastní výzkum

U Grafu č. 18 byla možnost zaškrtnout více odpovědí. Nejvíce se dobrovolníci přikláněli k možnosti první a to „Rád/a pomáhám druhým“, tuto odpověď zvolilo 68 dobrovolníků. Jako druhá nejčastější možnost byla zvolena odpověď „Získat nové zkušenosti“ tuto možnost zvolilo 59 dobrovolníků. Hned vzápětí byla odpověď „Poznat něco nového“ tuto možnost volilo 57 dobrovolníků. Méně populární byla odpověď, že by si dobrovolnictvím vyplňovali volný čas, tuto možnost zaškrtnulo pouze 21 dobrovolníků. A jako poslední byla kolonka „jiné“, tu využilo pouze 10 respondentů, kteří uvedli například: „přidal jsem se k manželce“, „doporučení kolegyně“, „dětství ovlivní člověka na celý život“, „ztráta blízkého člověka“, „kniha Dobrovolníci v organizacích“.

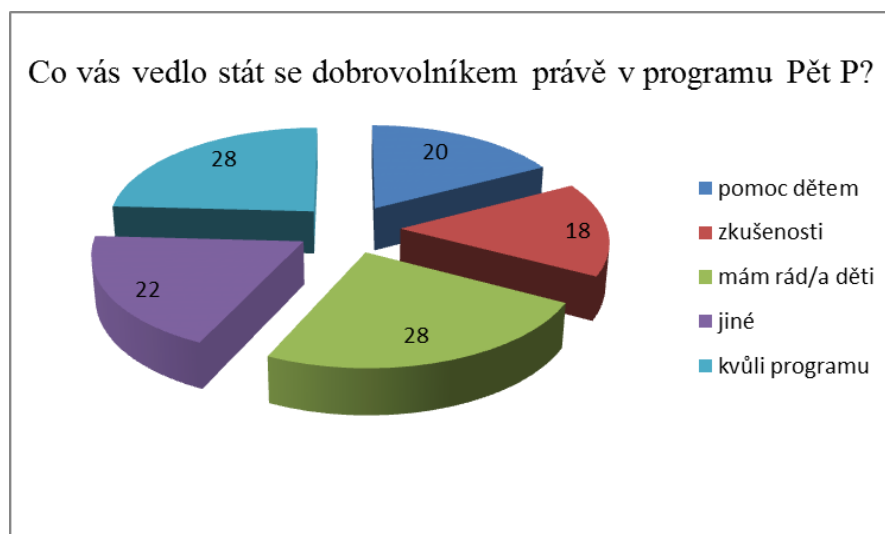
Graf 19: Máte jinou dobrovolnickou zkušenost?

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 19 znázorňuje, že více než polovina respondentů má již nějakou zkušenost s dobrovolnickou organizací, a to přesně 53 dobrovolníků. 47dobrovolníků jinou zkušenost než v programu Pět P zatím neměli.

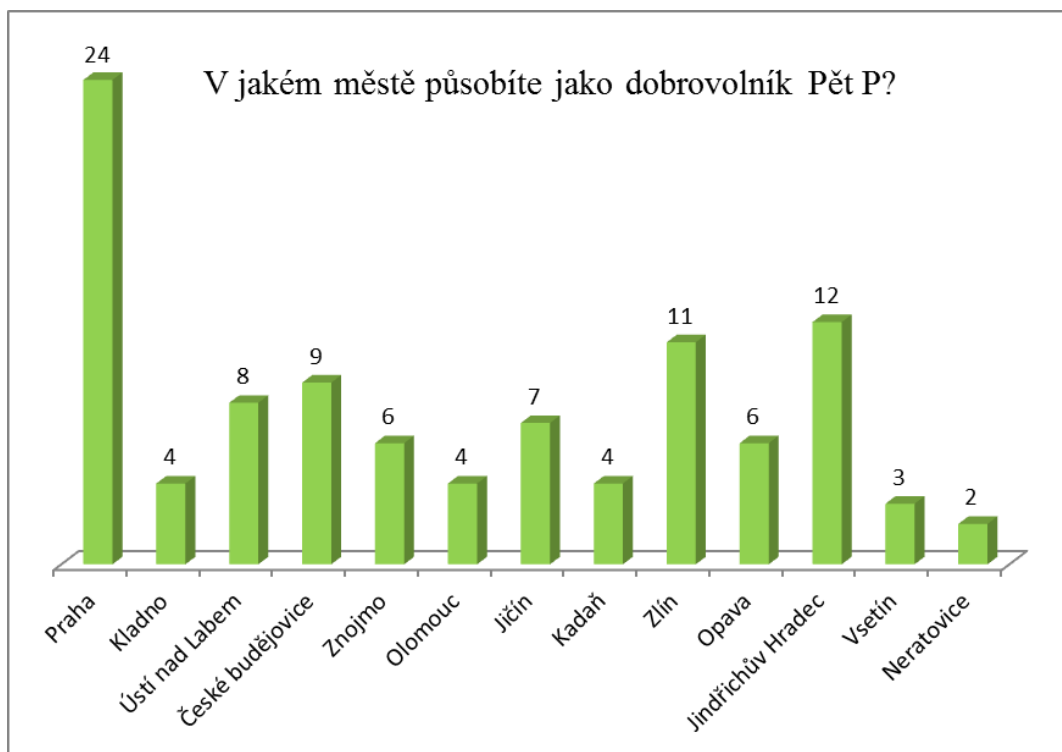
Graf 20: Co vás vedlo stát se dobrovolníkem právě v programu Pět P?

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 20 prezentuje výsledky na otázku, proč se stali dobrovolníky právě v programu Pět P. Tato otázka byla otevřená a dobrovolníci měli možnost volně se vyjádřit. Odpovědi byly tříděny do podobných shluků a následně kategorizovány. Výsledkem je pět kategorií: „pomoc dětem“, „zkušenosti“, „mám rád/a děti“, „kvůli programu samotnému“ (realizace, garance, výhodnost, transparentnost) a v neposlední řadě kategorie „Jiné“. Do této kategorie patří například odpověď ztráta blízké osoby, náhoda, doporučení kamarádky, škola, letní tábor pro děti. Kategorie „Pomoc dětem“ a „Mám rád/a děti“ mají stejný počet 28 tudíž je zřejmé, že se dobrovolníci zapojují do programu hlavně kvůli dětem, které jsou nejdůležitější součástí programu.

Graf 21: V jakém městě působíte jako dobrovolník Pět P?

Zdroj: Vlastní výzkum

Na Grafu č. 21 vidíme, z kterých měst dobrovolníci odpovídali. Nejvyšší počet respondentů odpovědělo z Prahy a nejmenší z Neratovic.

5. DISKUZE

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala profilem dobrovolníka programu Pět P. Zajímalo mne mimo jiné genderový poměr účastníků tohoto dobrovolného programu., jaké jsou jejich identifikační údaje, jejich dětství, jaká je jejich současná osobní situace a v neposlední řadě souvislost s programem Pět P.

Frič a Pospíšilová (2010) ve svém výzkumu "*Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české a norské společnosti*" zjistili, že ženy mají značnou převahu v dobrovolnictví v oblasti sociální, kulturní a zdravotnické, přičemž muži vynikají spíše v oblasti sportu, a jiných zájmových organizacích (například sbor dobrovolných hasičů). Program Pět P spadá do sociální oblasti a tudíž se i zde potvrzuje, že značnou převahu mají v mém výzkumu ženy. V součtu respondentů je 87 žen a pouze 13 mužů.

Věková hranice dobrovolnictví není nijak omezená, ale i přesto se dobrovolníky stávají mladí lidé, kteří zpravidla studují. Jak jsem zjistila ve svém výzkumu, ze sta respondentů bylo 48 ve věku 18 - 23 let a druhou nejpočetnější skupinu tvořili dobrovolníci ve věku 24 - 29 let, a to rovných 36 respondentů. O tom ostatně svědčí i fakt, že studujících dobrovolníků bylo celkově 84 (49 respondentů ze středních škol a 35 vysokoškolsky vzdělaných studentů). Dále mě zajímalo, zda jsou dobrovolníci členy některé z církví a ukázalo se, že pouze 14 respondentů ze 100 je aktivním členem nějaké církve. Dalším předmětem mého výzkumu bylo, zda mají respondenti sourozence a pokud ano, tak i jaké je jejich pohlaví a věk vůči respondentovi. Jak se ukázalo, nejčastější odpovědí byla sestra – mladší. Tento poznatek mě samotnou překvapil. Dobrovolníci mají mladšího sourozence, a i přesto touží trávit svůj volný čas s mladším kamarádem. Je zde také možná varianta, že touží trávit více času s mladším sourozencem, ale z různého důvodu to není možné, a tak hledají náhradu sourozenecké péče právě v programu Pět P. Tuto otázku nebylo možné porovnat s jiným výzkumem, jelikož tento aspekt ještě nikdo nezkoumal.

V otázce č. 5 jsem se snažila zjistit, jaké jsou největší koníčky dobrovolníků. Jak se ukázalo, tak nejvíce respondentů uvedlo „sport“ a téměř ve shodě byla odpověď „čtení a ostatní“. Mezi ostatní koníčky patří např. vaření, příroda, historie, počítače a za velice zajímavé považují odpověď dobrovolnictví, kterou ovšem zmínili pouze 3 z

dotázaných. Tato odpověď koresponduje s výrokem jednoho dobrovolníka, který v brožuře Dobrovolnictví pro všechny (Křivánek, 2012) uvedl: „dobrovolnictví je můj nejlevnější koníček“. Janečková (2009) se ve své bakalářské práci zabývala stejnou otázkou a z jejich výsledků je zřejmé, že sport je u dobrovolníků na prvním místě. Stejně tak v mém výzkumu se tato varianta potvrdila, ze 100 respondentů ho zvolilo jako svůj koníček 56 z nich. Druhá nejpočetnější odpověď se u obou výzkumů shodovala, a to četba. U Janečkové (tamtéž) tuto variantu zvolilo 34 dobrovolníků ze 76 a v mém výzkumu 48 ze 100. Zmínila bych ještě třetí nejpočetnější skupinu, a tou je hudba. V mém výzkumu tuto možnost zvolilo 21 respondentů a u Janečkové (tamtéž) 34. Můžeme tedy potvrdit, že koníčky dobrovolníků se ani po pěti letech nemění.

Další otázky se týkaly dětství dobrovolníka. Z těchto otázek bych se zabývala jen těmi nejzajímavějšími výsledky. Jako první bych uvedla odpověď na otázku "Vyrůstal/a jste v úplné rodině?". Odpověď ANO uvedla sice více než polovina respondentů (83), ale odpověď NE 17 respondentů, což z mého pohledu je vcelku vysoký počet. Další zajímavý výsledek přinesla otázka č. 9 "Jaké bylo vaše dětství?". Větší polovina (54%) odpověděla, že velmi spokojené, druhá se přiklonila k odpovědi „Dobré“, pouze dva respondenti uvedli, že jejich dětství bylo špatné. Jeden respondent si vybral možnost „Jiné“, kde uvedl/a, že dětství bylo cca do 10 let velmi spokojené. Vzhledem k nedostatku existující literatury a výzkumů na tuto problematiku není možné výsledky porovnat s jinými poznatky.

Nejzajímavější odpovědi byly na otázku z okruhu dětství: „Měl/a jste ve svém dětství problémy se svými vrstevníky?“. Žádné problémy nemělo 73 respondentů a 25 jich označilo odpověď ANO, dva zvolili možnost „Jiné“. Většina, která zvolila možnost ANO, byla ve svém dětství psychicky týrána svými vrstevníky (šikana, neporozumění, atd.). Dva respondenti uvedli pouze tuto větu: Nezapadala jsem do kolektivu, introvert vyrůstající mezi lidmi. Otázka dětství mě velice překvapila a dokazuje, že většinou se dobrovolníky stávají lidé, kteří měli své dětství bezproblémové a se svými vrstevníky vycházeli. Otázkou zůstává, z jakého důvodu se dobrovolníky stávají ti, kteří odpověděli, že ve svém dětství problémy měli. Z mého pohledu se dobrovolníky stávají právě proto, aby znovu prožili určitou etapu svého dětství.

Na otázku „Máte své vlastní děti?“ odpovědělo pouze 7% dotázaných, že již své děti mají a zbývající respondenti jsou doposud bezdětní. Z těchto respondentů bez vlastních dětí dále 7% uvedlo, že děti do budoucna možná chtějí, 2% dítě nechtějí a

84% vlastní dítě plánují. Z uvedených faktů vyplývá, že 2 účastníci výzkumu, kteří odpověděli, že vlastní děti neplánují, se i přesto zapojili do Programu Pět P, který je zaměřen přímo na děti.

V otázce č. 15 bylo zjištěno, že 50% dotazovaných dobrovolníků současně pracuje při studiu. Je obdivuhodné, že i při takovém časově náročném harmonogramu si tito lidé dokáží vyhranit čas na dobrovolnickou činnost.

Další otázkou (otázka č. 18) jsem chtěla zjistit, co vede člověka k tomu stát se dobrovolníkem. Největší motivací je touha pomáhat druhým, následuje získání nových zkušeností a poznávání nových věcí. Za zmínku stojí i to, že motivací pro některé lidi může být i vyplnění svého volného času. V kolonce „Jiné“ se objevují důvody například: získání praxe na VŠ, být užitečným, získat pocit naplnění nebo i smrt otce.

A proč si vybrali dobrovolníci právě Program Pět P? Nejvíce shodnými odpověďmi byly právě láska k dětem a poté pro program samotný (pro jeho propracovanost, důvěryhodnost, strukturu atd.).

Odpovědi na výzkumné otázky

První výzkumná otázka kterou jsem si stanovila, byla „Co vede respondenty k tomu, aby se stali dobrovolníky?“. Jak se ukázalo, nejvíce se jimi stávají z důvodu pomoci druhým a možnost získat nové zkušenosti.

Druhou výzkumnou otázkou jsem se snažila zjistit, jak vidí dobrovolníci své dětství. Ukázalo se, že více jak polovina vidí své dětství velmi spokojeně (54%). Jak se ukázalo, 83% dotazovaných vyrůstalo v úplné rodině, což z mého pohledu svědčí o spokojeném dětství. Avšak ne vždy tomu tak musí být, jak ukazují odpovědi na otázku „Měl/a jste v dětství problémy se svými vrstevníky?“ - 25% dotazovaných problém mělo, a i přesto jich pár zvolilo možnost, že spokojené dětství měli.

Ve třetí výzkumné otázce se ptáme „Jaká je nynější současná situace dobrovolníka v osobním životě?“. Zde jsem zjistila, že více jak polovina respondentů je ve vztahu s partnerem, pouze 9 dobrovolníků je bez jakéhokoliv závazku. Téměř polovina respondentů (45%) žije s rodiči. Dále necelá polovina respondentů (40%) jsou studující jedinci, třetina je zaměstnána a čtvrtina respondentů studuje i pracuje zároveň. Co se týká otázky dětí, většina respondentů své vlastní dítě ještě nemá, pouze 7% dítě již má (a i přesto se do tohoto programu zapojují). Více jak polovina dobrovolníků děti rozhodně chce, ale našli se i tací (konkrétně dva respondenti), kteří děti nechtějí.

ZÁVĚR

V teoretické části mé práce jsem se zabývala tématem dobrovolnictví, dobrovolník, mentoring a program Pět P. Tyto části jsem blíže specifikovala a snažila se čtenáře obeznámit s tím, jak se tyto pojmy blíže definují, rozdělují, a jak je vidí lidé z odborných oblastí. Cílem praktické části mé práce bylo vytvořit podrobnější profil dobrovolníka v programu Pět P. S pomocí Asociace Pět P v ČR byl rozeslán dotazník do všech poboček programu s prosbou o distribuci všem aktivním dobrovolníkům. Měla jsem obavy, jaká bude návratnost, ale byla jsem mile překvapená, jelikož odpovědělo celkem 106 dobrovolníků, přičemž 6 z nich muselo být vyřazeno pro jejich neúplnost. Otázky se týkali identifikačních údajů respondentů, zajímalo mě jejich dětství, nynější osobní situace a hlavně, co je vedlo k tomu stát se dobrovolníky.

Jak se ukázalo, výzkumné předpoklady se naprosto potvrdily. První z nich byl, že je většina dobrovolníků žen. Tento předpoklad se bezesporu potvrdil, ze 100 respondentů bylo 87 žen a pouze 13 mužů. Za druhé jsem předpokládala, že nejpočetnější věková skupina dobrovolníků je mezi 18-23 lety. Zde můžeme opět s jistotou tento předpoklad potvrdit, jelikož v této věkové kategorii bylo 48 dobrovolníků, což je téměř polovina. Další předpoklad byl, že většina respondentů vyrůstala v úplné rodině. Opět můžeme s jistotou tento předpoklad potvrdit, jelikož 83 dobrovolníků odpovědělo na tuto otázku ANO, pouze 17 jich vyrůstalo v neúplné rodině. Poslední předpoklad byl, zda má většina respondentů sourozence. Jak se ukázalo, 90% sourozence má a pouze 10% respondentů jsou jedináčci.

Tento výzkum by mohl být užitečný jak koordinátorům programu, tak samotné Asociaci Pět P v ČR. Myslím si, že tyto informace o dobrovolnících jsou velice užitečné a je možné z nich získat mnoho důležitých poznatků o tom, jací lidé se dobrovolníky stávají. Věřím, že tyto výsledky budou nápomocny mnoha studentům k psaní jejich prací na téma Program Pět P.

Seznam grafů:

Graf 1: Pohlaví	27
Graf 2: Věk.....	27
Graf 3: Vzdělání.....	28
Graf 4: Jste členem nějaké církve?.....	28
Graf 5: Jaké jsou vaše největší koníčky?	29
Graf 6: Máte sourozence?	30
Graf 7: Vyrůstali jste v úplné rodině?	30
Graf 8: Své dětství jste požil/a?	31
Graf 9: Jaké bylo vaše dětství?.....	31
Graf 10: Měl/a jste v dětství problém se svými vrstevníky?.....	32
Graf 11: Jste ve vztahu s:	32
Graf 12: S kým sdílíte domácnost?	33
Graf 13: Máte své vlastní děti?	33
Graf 14: Chcete své vlastní děti?	34
Graf 15: Momentálně působíte jako?.....	34
Graf 16: Svoji práci vykonáváte na:.....	35
Graf 17: V jakém odvětví studujete nebo pracujete?	36
Graf 18: Co vás vedlo k tomu stát se dobrovolníkem?	37
Graf 19: Máte jinou dobrovolnickou zkušenost?	38
Graf 20: Co vás vedlo stát se dobrovolníkem právě v programu Pět P?.....	39
Graf 21: V jakém městě působíte jako dobrovolník Pět P?	40

Seznam použité literatury:

Tištěná odborná literatura

1. BRUMOVSKÁ, T., SEIDLOVÁ MÁLKOVÁ, G. *Mentoring: Výchova k profesionálnímu dobrovolnictví*, Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-772-5.
2. BRÍZOVÁ, B. *Zhodnocení efektivity sociálně preventivního programu Pět P v České republice a jeho vývoj*, 2010, Disertační práce na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakultě. Vedoucí práce Ing. Renata Švestková, Ph.D.
3. ČEŠKOVÁ, A. *Ohrožené děti*, vydala Andrea Češková za podpory skupiny Evropských konzervativců a reformistů, grafická úprava Pajero Creative, s.r.o.
4. DUBOIS, D. – KARCHER, M. *Handbook of Youth Mentoring*, Kalifornia: Sage Publications, Inc., 2005. 596 s. ISBN 0-7619-2977-0.
5. DUBOIS, D. – NEVILLE, A. *Youth mentoring: Investigation of relationship characteristics and perceived benefits*, Journal of community psychology, May 1997, vol. 25, issue 3, str. 227 – 234. ISSN 0090-4392.
6. DUBOIS, D., SILVERTHORN, N. *Characteristics of Natural Mentoring Relationship and Adolescent Adjustment: Evidence from a National Study*, The Journal of Primary Prevention 26, 2005, 2, s. 69-92. ISSN 1573-6547
7. EBY, L. T., RHODES, J. E., ALLEN, T. D. *Definition and Evaluation of Mentoring. In The Blackwell Handbook of Mentoring, A Multiple Perspectives Approach*. London: Blackwell, 2007. ISBN: 978-1-4051-3373-9
8. FRÍČ, P. a kol. *Dárcovství a dobrovolnictví v České republice*, 1. vyd. Praha: NROS a AGNES, 2001. ISBN: 80-902633-7-2
9. FRÍČ, P., POSPÍŠILOVÁ, T. a kol. *Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*, Praha: AGNES, 2010. ISBN: 978-80-903696-8-9
10. FRÍČ, P., VÁVRA, M. *Tři tváře komunitního dobrovolnictví*, Praha: AGNES, 2012. ISBN: 978-80-903696-9-6

11. JAKUBCOVÁ, Š. *10 let rozvoje dobrovolnictví – rehabilitace občanských ctností, Sborník z konference v Kroměříži, 2008*. Kroměříž: Klub UNESCO Kroměříž a HESTIA – Národní dobrovolnické centrum, 2008.
12. JANEČKOVÁ, H. *Realizace a rozvoj Programu Pět P v České republice*, Kroměříž, 2009. 73 s. Absolventská práce na Vyšší odborné škole pedagogické a sociální Kroměříž. Vedoucí absolventské práce PhDr. Dagmar Cruzová
13. KRAUS B., POLÁČKOVÁ V. *Člověk, prostředí, výchova: K otázkám sociální pedagogiky*, Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.
14. Křivánek, R. (eds.). *Dobrovolnictví pro všechny*. Vydáno v rámci projektu FLAG SHIP ČR - Dobrovolnictví pro všechny. PROTEBE live o.s., 2012.
15. MATOUŠEK, O. *Ústavní péče*. Praha: Slon 1995, 138 s. ISBN 80-85850-08-7.
16. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*, 2. vydání. Praha: Portál. 2008, 272 s. ISBN 978-80-7367-368-0.
17. *Manuál programu Pět P (Big Brothers Big Sisters). Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi*. Praha: Hestia, o.s., 2013.
18. *Manuál programu Pět P (Big Brothers Big Sisters). Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi*. Praha: Hestia, o.s., 2009.
19. MCGILL, D. E. *Dobrovolnictví a dárcovství - obnova občanských ctností, Sborník z mezinárodní konference Kroměříž 2001*. Kroměříž: Klub UNESCO Kroměříž a HESTIA – Národní dobrovolnické centrum, 2001. ISBN: 80-85945-27-4.
20. SOZANSKÁ, O. Zahájení konference. In *Dobrovolnictví a dárcovství, obnova občanských ctností. Sborník z mezinárodní konference Kroměříž 2001*. Kroměříž: Klub UNESCO Kroměříž a HESTIA – Národní dobrovolnické centrum, 2001. ISBN: 80-85945-27-4.
21. ŠIMKOVÁ, S. (redaktorka). *Dobrovolníci mění svět: sborník příkladů dobré praxe*, Praha: Národní institut dětí a mládeže MŠMT 2011, 2011. 53s. ISBN: 978-80-87449-15-8.

22. TOŠNER, J. *Program Pět P v České republice*, Výroční zpráva Asociace Pět P v ČR za rok 2008
23. TOŠNER, J.; SOZANSKÁ, O. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*, 2. vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-178-6.
24. Výroční zpráva Hestia, 2013
25. WALKER, G. (1996): "Social change one on one: The new mentoring movement," *American Prospect* 27 (1996): 75–81.
<http://www.prospect.org/print/V7/27/walker-g.html>
26. Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě, ve znění pozdějších předpisů

Internetové zdroje

1. Evropský rok dobrovolných činností na podporu aktivního občanství 2011, Odbor prevence kriminality [online], © 2015 Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 2015-01-15]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/evropsky-rok-dobrovolnych-cinnosti-na-podporu-aktivniho-obcanstvi-2011.aspx>
2. Informace o novele zákona o dobrovolnické službě 2014, Odbor prevence kriminality [online], © 2015 Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 2015-01-15]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/informace-o-novele-zakona-o-dobrovolnicke-sluzbe.aspx>
3. Pithart, P. Dobrovolnictví a dárcovství jako projev občanské zralosti. In *Dobrovolnictví – ochrana před sociálním vyloučením* [online], 2006. Klub UNESCO Kroměříž ©2015. [cit. 2015-02-03]. Dostupné z: <http://www.UNESCO-kromeriz.cz/documents/publikace/25/dobrovolnictvi-ochrana-pred-socialnim-vyloucenim-15-a-16-kvetna-2006.pdf>
4. PENNER, L. *Dispositional and Organizational Influences on Sustained Volunteerism: An Interactionist Perspective* [online]. *Journal of Social Issues*, Vol. 58, No. 3, 2002, pp. 447–467. [cit. 2015-01-15]. Dostupné z: <http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=17&sid=52f50a0f-0ed8-4459-9d0b-5c25365718e1%40sessionmgr4005&hid=4205>

5. Tošner, J. Dobrovolnictví jako nástroj pomoci i ochrana proti sociálnímu vyloučení pomáhajícího. In *Dobrovolnictví – ochrana před sociálním vyloučením* [online], 2006. Klub UNESCO Kroměříž ©2015. [cit. 2015-02-03]. Dostupné z: <http://www.UNESCO-kromeriz.cz/documents/publikace/25/dobrovolnictvi-ochrana-pred-socialnim-vyloucenim-15-a-16-kvetna-2006.pdf>
6. Z historie programu Pět P. Asociace Pět P v ČR [online], © 2014. [cit. 2015-02-03]. Dostupné z: <http://petp.cz/historie.html>.

Příloha č. 1 Adresář asociace Pět P v ČR – říjen 2014

Region	Organizace	Koordinátor	adresa	telefon	e-mail	www.stránky
Jindřichův Hradec	o.s. OKNA ve spolupráci s	Hana Dlouhá	Na Píketě 742,37701 Jindřichův Hradec	725 060 392	hana.dlouha125@seznam.cz	www.petp.fm.vse.cz
Kroměříž	Fakulta managem. VŠE Spektrum preventivních programů pro děti a mládež,o.s.	Bc.Lenka Chytilová, DiS. PhDr. Dagmar Cruzová	Husovo náměstí 229 76701 Kroměříž	573 333 333 604 531 773	spektrum.km@volny.cz cruzova@volny.cz	www.spektrumkm.cz
Olomouc	P-centrum,o.s. Rodinné centrum U Mloka	Mgr. Jiřina Pončová (ved.SAS) Klára Červinková (koord.dobr)	Lafayetteova 47/9, Olomouc, 779 00	585 221 983 739 201 206	klara.cervinkova@p- centrum.cz rcumloka@p-centrum.cz	www.p-centrum.cz
Písek	Arkáda,o.s.	Lenka Koryčanová	Husovo nám. 2/24, Písek 397 01	775 588 538	korycanova@arkada-pisek.cz	www.arkadacentrum.cz
Plzeň	o.s TOTEM-RDC	Bc.Vlasta Faiferlíková Monika Bucková, P. Hinnerová	Kaznějovská 51, Plzeň, 323 00		buckova@totem-rdc.cz faiferlikova@totem-rdc.cz hinnerova@totem-rdc.cz	www.totem-rdc.cz
Praha	HESTIA Národní dobrovolnické centrum,o.s.	Mgr. Monika Caudrová Mgr.Radka Koutová Bc.Zuzana Růžková	Štefánikova 21, 150 00 Praha 5	728 006 514 257 328 901	petp@hest.cz	www.petp.hest.cz
Ústí nad Labem	Dobrovolnické centrum, o.s.	Mgr.Lenka Černá Mgr. Michaela Svojanovská	Prokopa Diviše 1605/5 400 01 Ústí nad Labem	475 216 684 721 570 084	lenka@dcul.cz m.svojanovska@dcul.cz	www.dcul.cz

Třebíč	STŘED,o.s.	Mgr. Hana Dvořáčková	Mládežnická 229 674 01 Třebíč	775 725 658	dvorackova@stred.info	www.stred.info
Třebíč	STŘED,o.s.	Mgr. Hana Dvořáčková	Mládežnická 229 674 01 Třebíč	775 725 658	dvorackova@stred.info	www.stred.info
Zlín	Domek,z.s	Marie Forgačová	Česká 4789 760 05 Zlín	577 242 786 608 781 909	M.forgacova@seznam.cz	www.svpdomek.cz
Kladno	Dobrovolnické centrum Kladno	Romana Crháková	C.Boudy 1444, Kladno 272 01	774 333 207 312 660 139	crhakova@dckladno.cz	www.dckladno.cz
Neratovice	Sociální služby města Neratovice	Daniela Vrbová	Kojetická 1021 277 11 Neratovice	723 737 292	daniela.vrbova@seznam.cz	www.sosneratovice.cz
Kadaň	RADKA, o.s.	Petra Neubauerová	Chomutovská 1619, Kadaň	734 454 480	scr@kadan.cz	www.radka.kadan.cz
Vsetín	ADOREA – dobrovolnické centrum Vsetín, o.s.	Andrea Šmerdová	Tyršova 1271, Vsetín	730 155 363	dobrovolnik@adorea.cz	www.adorea.cz
Jičín	Oblastní charita Jičín	Věra Vaníčková	Na Jihu 553, 506 01 Jičín	733 741 692	vanickova.charita@gmail.com	

Znojmo	Dobrovolnické centrum ADRA Znojmo	Mgr. Adéla Bartesová	Veselá 20, 669 02 Znojmo	734 171 306	adela.bartesova@adra.cz	www.adraznojmo.cz
Brandýs nad Labem	Brandýský Matýsek o.s.	Andrea Čermáková	Zahradnická 1723/A 250 01 Brandýs nad Labem	739 027 677	petp@brandyskymatysek.cz	http://www.brandyskymatysek.cz
České Budějovice	DC ADRA České Budějovice	Sandra Karasová	Fráni Šrámka 34, České Budějovice 370 01	777 195 247	petpcb@seznam.cz	www.petpcb.cz
Orlová	Futura z.s.	Mgr. Blanka Kissová	Futra z.s. Masarykova 1000 Orlová – Lutyně 73514	604727095	Blanka.futra@email.cz	www.futra.cz

Příloha č. 2

Příklad z praxe

Před založením rodiny jsem se zařadila do mentoringového programu Pět P jako mentor. Ráda bych napsala pár řádků o své vlastní zkušenosti v tomto programu a o tom, jak jsem se stala dobrovolníkem, jak jsem se já osobně cítila, jak jsem ze svého pohledu tuto "roli" zvládla, dále o tom, co mi to přineslo, a zda si myslím, že to pomohlo i mému „partákoví“.

Jak jsem se stala dobrovolníkem?

Když jsem jednou přemýšlela nad tím, jak smysluplně naplnit svůj volný čas, a hledala jsem inspiraci na internetu, objevila jsem stránky dobrovolnictví programu Pět P. Tento program mě oslovil velmi rychle. Poslala jsem přes internet přihlášku a dostala odpověď s termíny školení, které stačilo jen potvrdit. Byla jsem pozvána k pohovoru s psychologkou, která zkoumala mé dispozice pro činnost mentora. Zda jsem prošla jsem se dozvěděla až za několik dní. Když se mi koordinátorky ozvaly, měla jsem opravdu radost. Školení probíhalo ve dvou dnech od soboty do neděle. Během školení jsem prošla několika různými zajímavými fázemi, které mne měly připravit na různé situace, které by mohly nastat. Supervizor a koordinátorky, kteří toto školení vedli, nás obohacovali o velmi cenné rady. Během školení jsem mohla vyjádřit své představy o dítěti, se kterým bych měla pracovat, aby pak při rozdělování dvojic bylo docíleno co nejlepší spojitosti mezi menteem a mentorem.

Být mentorem byla velice bohatá zkušenost. Trávit čas s dítětem a nevychovávat ho, bylo pro mě ze začátku opravdu těžké. Pak jsem si ale ujasnila, co je vlastně mé poslání v této organizaci a hlavně jsem si uvědomila, že dítě, kterému jsme se stala „partákem“, netouží po tom, abych ho vychovávala, ale abych ho pochopila.

Se svým „partákem“ jsem zažila několik úžasných a nezapomenutelných zážitků. Rovněž jsem ale řešila situace, které nebyly moc příjemné, ale vždy jsem to zvládli ať už společně či pomocí supervize. Důležité bylo uvědomit si, co můj parták prožívá, čím je omezen a vcítit se co nejvíce do jeho samotného.

Zda naše setkávání pomohlo mému „partákoví“ je pro mě těžké říct. Ze svého pohledu jsem moc změnu bohužel nepozorovala. Nebyla jsme si vůbec jistá, zda oceňuje to, že s ním trávím svůj volný čas a snažím se mu pomoci a řešit s ním to, co by nikdy s rodiči neřešil. Neustále měl bujnou fantazii a nebylo v mých silách mu vysvětlit (a už jsem ho vychovávala), že vymýšlet si se prostě nevyplácí. S jeho maminkou jsem byla v neustálém kontaktu a ta mě ujišťovala, že změny jsou vidět a děkovala mi. Dnes už „partáci“ nejsme, ale jsme v neustálém kontaktu. (Vlastní příběh autorky)

(Zdroj: archiv autorky)

Příloha č. 3

Dotazník pro dobrovolníky Programu Pět P

Dobrý den,

jmenuji se Kateřina Uvírová a studuji na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích obor Sociální pedagogika. Tento dotazník slouží k výzkumu prováděnému v rámci bakalářské práce na téma Profil dobrovolníka Programu Pět P. Dotazník je anonymní a data slouží pouze ke statistickým údajům. I když je výzkum anonymní, plně si uvědomuji, že některé informace Vám mohou připadat velmi osobní a důvěrné. Ujišťuji Vás, že s nimi bude zacházeno v souladu s platnými etickými principy.

Vyplnění dotazníku Vám zabere pouze pár minut.

Za Váš čas a vyplnění dotazníku děkuji

Kateřina Uvírová

1) Pohlaví

- žena
- muž

2) Věk

- 18 - 23 let
- 24 - 29 let
- 30 - 39 let
- 40 - 49 let
- 50 a více

3) Jaké je Vaše nejvyšší dokončené vzdělání

- základní
- vyučen/a bez maturity
- středoškolské s maturitou
- vyšší odborné
- vysokoškolské

4) Jste aktivním členem nějaké církve?

- ano
- ne

5) Jaké jsou Vaše největší koníčky?

Uveďte:

6) Máte sourozence?

(možnost zaškrtnout více odpovědí)

- sestru - mladší
- sestru - starší
- bratra - mladšího
- bratra - staršího
- nemám sourozence

7) Vyrůstal/a jste v úplné rodině?

- ano
- ne

8) Své dětství jste prožil/a ?

- na vesnici
- v malém městě
- ve městě
- ve velkoměstě

9) Jaké bylo Vaše dětství?

- velmi spokojené
- dobré
- špatné
- velmi špatné
- Jiné:

10) Měl/a jste ve svém dětství problémy ze svými vrstevníky?

v případě odpovědi ano, uveďte v odstavci jiné ve zkratce jaké

- ano
- ne
- Jiné:

11) Jste ve vztahu s:

- partnerem/kou
- manželem/kou
- nemám žádný vztah

12) S kým sdílíte domácnost?

- s rodiči
- s partnerem/kou - manželem/kou
- s kamarády
- žiji sám/a

13) Máte své vlastní děti?

Pokud jste zatrhnul/a odpověď a), pokračujte otázkou č. 15

- ano
- ne

14) Chtěl/a byste ve svém životě své vlastní děti?

- ano
- možná
- ne

15) Momentálně působíte jako?

Pokud jste zaškrtnl/a pouze odpověď b), pokračujte otázkou č. 17

- pracující (zaměstnanec, podnikatel, brigádník)
- studující (prezenční nebo kombinovaná forma)
- obojí

16) Svoji práci vykonáváte na:

- plný úvazek
- částečný úvazek
- brigádně
- Jiné:

17) V jakém odvětví pracujete nebo studujete? (vypište)

18) Co Vás vedlo k tomu stát se dobrovolníkem

(možnost zaškrtnout více odpovědí)

- rád/a pomáhám druhým
- poznat něco nového
- vyplnění volného času
- získat nové zkušenosti
- Jiné:

19) Máte jinou dobrovolnickou zkušenost než v programu Pět P?

- ano
- ne

20) Co Vás vedlo stát se dobrovolníkem právě v Programu Pět P?

21) V jakém městě působíte jako dobrovolník Pět P?

Zdroj: https://docs.google.com/forms/d/1jfTrP-UkKkANiMTIvJQuq_tgUElx2KlErCz_Nwt7Dis/viewform